МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

КIиранди
22
январь
1961 шу
№ 7 (2528)
Мах 2 кеп.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола Информационни хоам

1961 шера 18 январе ССКП Центральни Комитета Пленумо дийцар дувца оттадаьрех шоллагIа дола дош — 1960 шера лаьттанцареи хьайбаех йоалеи продукташ яхарах а уж паччахьалкхенга йохкарах а йола паччахьалкхен плани социалистически декхараши кхоачашдарах а дIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабара гIулакхех а дола дош, цу дешах боаггIаш бола соцам а бир.

ССКП ЦК-а Пленума соцам цхьа барт болаш могабир цун балха юкъе дакъа лоацаш хиннача берригача новкъосташа.

ССКП ЦК-а Пленумо ладийгIар коммунистически болхлойн партей викалий Совещаниtогех ССКП ЦК-а секретара нов. М. А. Суслова яьча докладага. ССКП ЦК-а Пленумо соцам бир цу дешах.

ССКП ЦК-а Пленума соцамаш кепа теха арадоахаргда.

ССКП ЦК-а Пленумо ССКП Центральни Комитета Президиума члений кандидаталла хержар нов. Г. И. Воронови (ССКП Оренбургски обкома секретарь), нов. В. В. Гришини (ВЦСПС председатель).

ССКП ЦК-а Пленумо цу тIехь ший болх йистебаьккхар.

Лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ яхара а паччахьалкхенга йохкара а йола 1960-ча шерара паччахьалкхен плани цу гIулакха тIаийца социалистически декхараши кхоачашдарахи дIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабара де дезача гIулакххехи

1961-ча шера 18-ча январе ССКП ЦК Пленумо тIаийца соцам

ССКП ЦК Пленумо раьза а хинна белгалдоаккх, ССКП XXI съезда решенеш лерратIа чакх а йоахаш, вай мехка коммунизм хьалъяра йола сийлахь-йоккха программа Коммунистически парте хьалхленца советски халкъо дика камаьхал а йоалаш кхоачашъеш хилар. Экономика, Iилма, культура дегIайоалаяра а советски халкъа хьал-торо кхы а дукхагIа тоаяра а доккхий керда толамаш даьхад семилетка хьалхарча шин шера.

Геттара сиха дегIаух вай социалистически промышленность. ВорхI шера плана тIа 17 процент дегIайоалае лерхIаш хинна промышленни продукци 22,1 процент дегIаенай семилетка хьалхарча шин шера. Планах лаьрхIа хинначул 11,3 миллиард сома маьха дукхагIа арахийцай промышленни продукци.

Сихха дегIаух халкъа боахама керттера низ ше бола еза йоккха индустри. Эггара дикагIа камаьхал йоалаш кхоачашъю Iаьржача металлурге, мехкдаьтта промышленность, хими, машиностроени, гIишлоний материалаш ю промышленность санна дола халкъа боахама доакъош дегIадоаладара вадане ш.

Лордаьнна доккхий керда хIамаш карагIдаьннад советски Iилманнеи техниканеи. Халкъо де а доагIаш доккхал ду космически сигленашта тохкамаш дара, ракеташ елга, радиоэлектроника, хими дегIадоаладара, атомни низах маьршача гIулакхашта пайда эцара, Iилмани техникаи кхыча доакъошка вай Iилманхоишта, инженерашта, техникашта, болхлошта карагIдаьннача башха дикача гIулакхех.

Хадданза тоалуш латт советски халкъа хьал-торо. Берригa болхлойн гIулакхера нахи лоацагIча ворхIи ялхи сахьатарча балха денга боахилга дIадахача шера кхоачашдаь йистедаьккхад. Исторе чу эггара хьалха вай мехко отта а даьд, чакх а даьккхад болхлошкареи гIулакхерча нахагареи йоаха налогаш соцаярах дола Закон. Семилетка йолаелча денз городашкеи болхлой поселкашкеи 165 миллион квадратни метр сийна ца Iеш наха чубаха цIенош хьалдаьд, 4 миллиони 600 эзари квартира хул царех. Юрташкарча моттигашка цу шерашкахь колхозникашеи юрташкарча интеллигенцеи хьалдаьд 1 миллиони 400 эзари совгIа цIа. ВорхI шера планах лаьрхIа хинначул сихагIа дегIаух алапей фонди товараш дохкилга-эцилгеи. Нахага дохка товараш планах 15,4 процент совдаккха лийрхIача метта 19,6 процент совдаьннад.

Дика толамаш даьхад дIадахача шерашкахь юрта боахам дегIабоалабара даькъе. Вай парте а дерригача советски халкъо а баь боккха болх бахьан долаш 1953-ча шера ССКП ЦК сентябрьски Пленум хинначул тIехьагIарча хана дукха а дукхагIа хиннай хьаеш а паччахьалкхенга йохкаш а йола массе тайпа юрта боахама продукташ.

Нагахьа санна 1953-ча шера вай мехка 5 миллиарди 36 миллиони пунт ялат даьккха а 1 миллиарди 899 миллиони пунт паччахьалкхенга дехка а хиннадале, 1960-ча шера даьккха ялат 8 миллиарди 131 миллиони пунт а да, хIаьта паччахьалкхенга дехкар 2 миллиарди 852 миллиони пунтага а кхаьчад. Цу тайппара, доаккхаш дола ялат ворхI шера 3 миллиард пунтал а дукхагIа хиннад, хIаьта паччахьалкхенга дехкар цхьа миллиард пунт гаргга тIаккхийттад. Мехка хьадоаккха а кийчду а ялат дукхагIа хилийтара лоаттабеча къовсаме хоадам беча лоархIаме хиннад баьх дола лаьтташ аха а оахаш дIадер.

Нагахьа санна 1953 шера 5 миллиони 822 эзари тонн дулх (доадаь хьайбаш лоархIаш) даьккха а 3 миллиони 600 эзари тонн (хьайбаш дийна доллашехь озаш) дулх ийца а дале, 1960 шера 8 миллиони 725 эзари тоннага кхоачаш дулх а даьккхад, 7 миллиони 900 эзари тоннага кхоачаш дулх а ийцад. Цу тайпара, ворхI шера цаI ахазза дукхагIа даккха а даьккхад, шоззанел совгIа эца а ийцад дулх.

Нагахьа санна 1953 шера шура 36 миллиони 475 эзари тонн яьккха а 10 миллиони 600 эзари тонн ийца а яле, 1960 шера шура 61 миллиони 538 эзари тоннага кхоачаш яккха а яьккхай, 26 миллиони 300 эзари тоннага кхоачаш эца а ийцай. Цу тайпара ворхI шера 1,7-зза дукхагIа яккха а яьккхай, хIама ца эшшаш шоззеи ахаззеи дукхагIа эца а ийцай шура.

Укх тIеххьарча ворхI шера санна чехка цIаккха а дегIабенабац вай мехка юрта боахам.

1960 шера лаьттанцареи хьайбаех йоалеи продукташ яхарах а уж паччахьалкхенга йохкарах а йола паччахьалкхен плани социалистически декхараши кхоачашдарах а дIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабара гIулакхех а РСФСР-а Министрий Совето, Украина Компарте ЦК-а, Казахстана Компарте ЦК-а, Казахстана КП Целинни крайкома, Белоруссе, Узбекистана, Грузе, Азербайджана, Литве, Молдаве, Латве, Киргизе, Таджикистана, Армене, Туркменистана, Эстоне Компартей ЦК-аша яьча докладашка ла а дийтIа, уж ийца а ийца, ССКП ЦК-а Пленумо белгалдоаккх паччахьалкхен плани социалистически декхараши кхоачашдеш республикай, краяй, областий партийни, советски, юртбоахама органаша дикка болх баь хилар. Мехка дуккхача районашка во ха лаьтта йоллашехь, 1960 шера ялат, шекар доаккха свекла, даьтта доаккха культураш, баьца дaараш дIадахача шера даьхачул дукхагIа даьхад.

Городашкеи промышленни центрашкеи баха нах эггара дикагIа эшаш йолча кхачан продукташца Iалашбеча керттера лоархIам бола колхозийи совхозийи юкъарча хьайбай боахам кхы а чIоагIагIа дегIабера. 1959 шерачул берригача мехка 1960 шера дулх — 372 эзар тонн, шура — 1 миллиони 382 эзари тонн, фуаш — 828 миллион дукхагIа ийцад. Юкъара хьайбаш дийбад.

Ялати кхыйола юртбоахама продукташи дукхагIа а йоахаш, Российски Федераце юрта боахама къахьегамхоша ханал хьалха кхоачашъяьй 1960 шера ялат, дулх, фуаш эцара план. Паччахьалкхенга 1 миллиарди 801 миллиони пунт ялат дехкад, е 1959 шера дехкачул 158 миллион пунт дукхагIа. ЛоархIамболлаш ялат дукхагIа даккха а даьккхад, паччахьалкхенга дохка а дехкад Оренбургски, Сталинградски, Кургански, Иркутски, Куйбышевски, Ульяновски областийи Башкирски АССР-еи колхозаша а совхозаша а.

Хьайбай боахам дегIабоалабеш, дулхи шуреи йоаккхаш а паччахьалкхенга уж продукташ йохкаш а дIадахача шера дика хьоахамаш даьхад Литовски ССР, Латвийски ССР, Эстонски ССР, Челябински областа, Татарски АССР, Башкирски АССР, Мински, Гродненски, Гомельски областаша. Паччахьалкхенга боамби-бедал йохка 1960 шера йоагIа план толамца кхоачашйир Таджикски ССР, Армянски ССР, Узбекски ССР, Кара-Калпакски АССР, Хорезмскийи Самаркандскийи областаша. Грузински ССР-а чай дукхагIа даьккхад, лоархIамболлаш тIеххкоачашъяьй 1960 шера чаь лист кийчъяра план.

1960 шера лаьттанцареи хьайбаех йоалеи продукташ дукхагIа яхар а паччахьалкхено дукхагIа эцар а бахьан долаш 1959 шера дехкачул дулхи дулха продукташи 13 процент, шура, даьтта, кхыйола шурий продукташ 8 процент, фуаш 8 процент, шекар 13 процент, баьца даараш 8 процент дукхагIа дехкад бахача нахага 1960 шера.

Юрта боахама продукташ, къаьстта хьайбаех йоалараш, йоахаш карагIдаьннари уж алсам йоахаш яьха темпаши кхоачамбоацаш лерхI ССКП ЦК-а Пленумо. 1960 шера тIакхета езаш хинна хьайбаех йоала продукташ ворхI шерарча плана тIа лийрхIарел цIенхаштта кIезигагIа хилар. 1953 шера яьхачул юрта боахама продукташ дукхагIа яьха а ийца а яле а, тIа-тIа а дукхагIа эшаш дола дулх, шура, даьтта, цхьайоа кхыйола кхачан продукташ бизза кхоачамбалла яц.

Мехка эшаш йола хьайбай продукташ Iалашъяра хьакъехьарча дешага хьожача хана лоархIам ца беш дита мегаргдац укх тIеххьарча шера вайцига хинна доккхий хувцамаш. Мехка сихха беб нах, дегIаух къахьегамхой доходаш, хIаьта долче, шерагара шу массаза доал дукхагIа дIаех кхачан продукташ а. Ховш да, Советски Союзе баха берригa нах пхе шера (1956—1960 шераш) 18 миллион совгIа саг дукхагIа хиннилга а, хIаьта городе баха нах 17 миллион совгIа саг дукхагIа хиннилга а. Цу юкъа алапе фонд 17,1 миллиард сом дукхагIа хиннай, налогаш 870 миллион сом кIезигъеннай; заема язвалар дIадаккхар бахьан долаш хIара шера 2,2 миллиард сом дус къахьегамхошта, 4 миллиард сом дукхагIа тел пенсеш. Ерригa бахача наьха ахчан доходаш кердача ахчанца лаьрхIача шера 24,2 миллиард сом дукхагIа хиннай. Ахчан доходаш дукхагIа хиннай юрташка бахача наьха а.

Цу доллача хIамаша дуккха а дукхагIа дIадехийт продовольственни товараш, къаьстта а дулх, шура, даьтта. Из доагIача тайпара теркалданза даргдац, цхьабакъда карагIдаьнарех кхоачамбаь Iе а йиш яц. ХIаьта а цхьабола кулгалхой сатийна Iеш ба, гучох, шоаш дерригa кхоачашдаь баьннараш лоархIаш, хIаьта цхьабола болхлой даьхача толамаша кхыметтел толха а баьб. Из бахьан долаш дуккхача республикашка, краяшка, областашка укх тIеххьарча хана мелбаьб дIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабара духьа лоаттабу къовсам.

Декабре (1959 ш.) ССКП ЦК Пленум хинначул тIехьагIа юрта боахамерча къахьегамхоша социалистически декхараш тIаийцар 1960 шера юртбоахама продукци яккхара а паччахьалкхенга йохкара а йола семилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъе, аьнна. Цхьабакъда, дуккхача областашка, краяшка, республикашка партийни, советски, юртбоахама органаша колхозашкеи совхозашкеи чIоагIа организаторскии политико-массовии болх боаржабаьбац тIаийца декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахар духьа.

Юртбоахама продукци дукхагIа яккхара йолча торонех пайда во ийцаб Российски Федерацерча дуккхача областашеи краяшеи. ВорхI шера планах лаьрхIа хинначул кIезигагIа даьккхад РСФСР-е ялат, дулх, шура 1960 шера. Алтайскии Красноярскии краяй, Новосибирски, Челябински, Кемеровски, Кировски, Белгородски, Курски, Орловски, Тамбовски, Липецки областей партийнии советскии органаша Iалашдаьдац эшшача боарамга кхоачаш ялат дукхагIа доаккхилга, вIаштIехьдаьккхадац 1960 шера паччахьалкхенга ялат дохкара оттаяь планаш кхоачашъелга. Краснодарски края, Ростовски, Воронежски, Читински областей колхозашкеи совхозашкеи 1959 шераца нийсдича кхыметтел кIезигденнад дулхи шуреи даккхар. Московски, Владимирски, Брянски, Тульски, Томски областашка, Марийски АССР-е, Чувашски АССР-е, Хабаровски крае тIеххьарча шин шера кIезигденнад детта доахан. Ерригача Российски Федераце пхи миллион совгIа устагIа балийтаб, цу гIулакхо 1959 шерарчул кIезигдаьд жа.

Юрта боахама доал деча доккхий кхоачамбоацараш а гIалаташ а дувлийтад, юртбоахама продукци хьяраи ийраи йола планаш а тIаийца социалистически декхараш а кхоачашдар духьа беш бола организаторски болх мелбалийтаб Украински ССР-е. ВорхI шера планах лаьрхIа хинначул кIезигагIа даьккхад 1960 шера ялат, дулх, шура, кхоачашъяьяц ялат, шура, фуаш, шекар доаккха свекла, гидуаргаш, коартолаш эцара йола паччахьалкхен план. Юрта боахаме къаьстта во болх баь чакхдаьккхар 1960 шу Полтавски, Лугански, Кировоградски, Сумски, Николаевски областаша.

Казахски ССР-е юрта боахама кулгалдара юкъера ССКП ЦК декабрьски (1959 шу) Пленумо белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадоахилга мела лел. 1960-ча шера паччахьалкхенга ялат дохкара тIаийца декхараш меттел цу гIулакха оттаяь план а кхоачашъянзар Казахски ССР колхозашеи совхозашеи. ДIадала доагIаш дола дуккха ялаташ дIадаланзар Кустанайски, Акмолински, Кокчетавски, Карагандински областаша. Республике кхоачамболлаш дебац доахан, кхаь миллионал совгIа жа дойтад.

ТIеххьарча шерашка юрта боахама продукци дегIайоагIилга лохдалийтад Молдавски ССР-е. 1959-ча шераца нийсдича ялат хьувкъаделга, шура йоаккхилга, фуаш пулделга кIезигденнад республике; иштта кIезигденнад доахан а.

Юрта боахама продукташ йоахилга лакхдара тIаийца декхараш кхоачашдара болх лерттIа вIашагIбеллабац Киргизски ССР-е. ДIадахача шера республика колхозашеи совхозашеи 1959 шерачул кIезигагIа яьккхай шура, кхоачашъяьяц паччахьалкхенга боамбе-бедали шекара свеклаи йохкара планаш.

Дикка кхоачашъянза йисай дIадахача шера боамбе бедал йохкара оттаяь планаш Узбекски ССР-а, Туркменски ССР-а, Азербайджански ССР-а колхозашеи совхозашеи. Цу республикашка дуккхача шерашка лоадама хьувкъац боамби. Эсала дегIадоагIа комсаш, сомаш, баьца даараш доахилга.

Грузински ССР-а, Азербайджански ССР-а, Армянски ССР-а, дуккхача колхозашкеи совхозашкеи хьайбай продукташ йоахилга дегIадоаладара йолча йокккийча торонех во пайда эц, кIезига деб юкъара хьайбаш, дукха жа дойт, хьайбай продуктивность лоха латт, дуккхача лаьтташка шера шозза хьийкъа хьажкIаш а кхыйола доакъара культураш а чуя Iалаьмате дика климатически хьалаш а доллашехь геттара кIезига Iалашду доакъар.

Мехка Малхбоалехьарча районашка целинни лаьтташ карадерзадеш а дукха ялаташ чудахьаш а даьха толамаш харцахьа а кхетадаь цхьаболча кулгалхоша шоай республикашка а областашка а ялатий боахам дегIабоалабара тIайохийта уйла мелъялийтай. Белорусски, Литовски, Латвийски, Эстонски республикашка, Российски Федераце Iаьржа лаьтташ доацача областашка ялат даккхар лоадама цегIадагIац, из иштта доллашехь а цу республикайи областейи партийнии советскии органий кулгалхоша чIоагIа къахьет паччахьалкхен фондех шоашта ялат а концентрированни доакъар а даккха гIерташ.

ВIалла а ла йиш йолаш дац, дуккхача колхозийи совхозийи хIанз дIаде шоай сортовой фу ца хилар, хIаьта цхьаболча партийни а советски а организацей кулгалхоша ялат дохкара план кхоачаш хиллалца дIадув фу дIа а ца оттадайташ партеи правительстваи соцамаш телхаду. Цхьаболча кулгалхоша, планаши тIаийца декхараши кхоачашдарах рапорт далар духьа, колхозашкеи совхозашкеи дIадувш дола ялат хлебозаготовкай чотах дIадалийта гIерташ моттигаш а нийслу. Колхози совхози дIаде фу доацаш йитар — из да боахам бохабар, паччахьалкхеннеи, колхозаштеи, совхозаштеи зенаш дар.

ЦК Пленумо цу тайпара паччахьалкхенна духьалара практика цIенхаштта харц а ю, хIара колхози совхози, дикача фунца Iалашъянза ярг ца хиларах бола парте тIаийца соцам нийса кхоачашбар партийнии, советскии, юрта боахамеи органашкареи колхозийи совхозийи кулгалхошкареи дIа а дех. ЧIоагIбе Iилма-тохкама учрежденешкеи опытни станцешкеи керда, дикагIа хьувкъаш долча ялатийи, кхыча культурайи, гибридни хьажкIийи тайпаш хьалкхедареи дIаде доладареи болх, хIаьта иштта вIаштIехьдаккха дерригача фуна ялаташ дIаде лаьрхIача кхашка дIаде кхоачам хиллал дикагIа долча районированнни тайпаех долча элита фу хьалкхедар. Къаьстта теркам тIабахийта беза СибарегIарчеи Казахстанерчеи целинни районашта лаьрхIа дика хьувкъаш а хьалха хьадоалаш а долча бIаьсти дувча кIина тайпаш хьалкхедара, хIаьта иштта Украинаи мехка кхыча районаштеи дукхагIа шелал ловш дола гурахьа дув ялаташ хьалкхедара.

ССКП ЦК Пленума хет, дуккхача моттигерча партийнии, советскии, юрта боахамеи органаша юрта боахама продукташ хьаяр сихха лакхдара йолаш йолча резерваех бизза пайда эцар духьа кхоачамболлаш чIоагIа къовсам лоаттабац, аьнна. Цхьабола партийнии, советскии, юрта боахамеи органий кулгалхой юртбоахама продукци хьаяр лакхдара низ тIаберзабе безача метте ялати, дулхи, шуреи, кхыйола продукташи эцара планаш махулла кIезигагIа оттаяйта а централизованни фондах йола продукташ ийяра махулла дукхагIа лимиташ яха а гIерт.

ЦIенхашттара кхоачамбоацараш да юрта социалистически яхьа гIулакх вIаштIехьдаккхара балхаца. КIезига яц, болхлоша, леpттIа уйла а ца еш, декхараш тIаийдеш а, иззал планаш шоаш кхоачашъергья яхаш цIогIа детташ а, из бюрократически дIаяздеш а, гIулакх лерттIа вIаштIехьа ца а доаккхаш, уж кхоачашъяр дохадеш а йола моттигаш. Шоаш цхьаккха хIама деш ца хилар къайладахьа а гIулакхаш дика лел моттийта а гIерташ, паччахьалкхе Iехаеш болча зуламерча наькъ тIа бувлаш, очковтирательство лелаеш, ца даьраш тIаяздеш, кхыдола паччахьалкхенна духьалара гIулакхаш лeладеш бола кулгалхой а нийслу. Уж бац политически организатораш, уж ба карьеристаш, партех хьахьокхабенна нах, цар парте сий доаду, уж партера дIабаха а суде тела а беза. ЦIенхаштта къовсам дIахье беза цу тайпарча гIулакхашта духьала, партена а халкъа а хьалхашка цIенеи тешамеи хургйолаш, тIадилла гIулакх лакхерча бехктохкамца кхоачашде дезилга кхетадеш хургйолащ хьалкхее еза кадраш.

Юрта боахам дIахо а дегIабоалабара де дезараш дувцаши цу юкъе дола кхоачамбоацараш гучадоахаши, ССКП ЦК Пленумо белгалдоаккх, юрта боахама юкъера кхоачамбоацараш дувца критика 1953 шера санна йоацаш кхыча тайпара йолга. Цу хана геттара тIехьадисадар юрта боахама дерригa доакъош. Социалистически экономикеи дерригa халкъа боахама доакъоши доккхий толамаш а даьха чIоагIа дегIадоагIача хана ю хIанзара кхоачамбоацараш дувца критика.

Доккхий толамаш даьхад юрта боахаме а. Бакъдар аьлча, промышленность санна лакхарча темпашца дегIабагIац юрта боахам, чIоагIа дегIайоагIаш латтача вай индустрена тIехьакхеи бахача наьха лакхлуш латта хьашташ Iалашдеи кхец цун. Коммунизм хьалъяра хьашташеи хадданза лакхлуш латтача халкъа вахара хьалои дIадех юрта боахам кхыча тайпара, кхы а лакхарча темпашца дегIабоалабар. Бахача наха дIаехачул дукхагIа арахеца еза юртбоахама продукташ.

Юрта боахам дегIабоалабар вай парте масса а хана теркам тIабохийташ дола кертера дешаш лархIа дезаш да. Дика оттабаь юртбоахами шортта юртбоахама продукташи ца хилча хила йиш яц тоаенна социалистически экономика. Хадданза юрта боахам дегIабоалабара къовсам лоаттабар — из да коммунистически общество хьалъяра керттера хьал, из да дерригача халкъа гIулакх.

Берригача коммунисташа, советски наха кхетаду еза промышленность хьа ца йича, мехка электрификаци ца йича социализми коммунизми хьалъе йиш йоацилга,— из да вай парте генеральни лине керттерадар. Иштта кхетаде дезаш да халкъанна тоъал продукташ Iалашъергйола, дика дегIабена юрта боахам ца хилча коммунизм хьалъе йиш йоацилга. Юрта боахам чIоагIа дегIабоалабе йиш яц еза промышленность, металлурги, хими, электрификаци ца хилча. Еза индустри — из да производства средстваш хьаяр. ДIахо а из дегIа ца йоалайича вайна кхоачашдулургдац халкъа боахама масса а доакъошка, цу даькъе юрта боахаме а къахьегама овсарле лакхъяра декхар, хIаьта из ца хилча вай вIаштIехьдаргдац тIа-тIа наьха хьашташ Iалашде.

Юххьанца Советски Iаьдал эттача хана, хьалхарча пятилеткай шерашка парте а дерригача советски халкъо а шоай низаш тIадахийтар эггара хьалха еза индустри, производства средстваш хьаяра. Советски наха массадола хIама кходора берригача халкъа боахама а мохк чIоагIбара йола еза промышленность лоацдача хана дегIайоалаяра. ХIанз кхыча тайпара да гIулакх. Советски мехко вIашагIъеллай низ бола хIанзара промышленность, цо промышленни производствах шоллагIа моттиг лоац дунен тIа, хIаьта шийна мел эшар къаде йиш йолаш а я. Вай экономика низбенна я хIанз, из йоккхача темпашца дегIа а йоагIа. Халкъа хьалаш кхоачашдара лаьрхIа варгвоацаш дегIаенай хIанз вай торонаш.

Исторически дегIаяра кердача этапа тIа яьннай Советски Союз — шерра коммунизм хьалъяра этапа тIа. ХIанз вай мехка я промышленность дIахо дегIайоалаяраи, оборона чIоагIъяраи зе а хургдоацаш халкъа вахара хьал лакхде йиш йола низ бола индустрии чIоагIа оборонеи.

Вай халкъ шоай тIехь-тIехьагIа дегIа доагIаш дола материальнии духовнии хьашташ Iалашдергхиларах майрра дог тийша хила йиш йолаш да, хIаьта уж дегIадаьхка хьашташ Iалашдара ерригa торонаш оарцагIъяха а еза.

ССКП XXI съезда директивашка хьежжа халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен планаш тIеххкоачашъярах хула накопленеш халкъа вахара хьал лакхдара дIаяхийта еза. Семилетка хьалхарча шин шера вай промышленносто планал совгIа миллиардаш сомий маьха продукци арахийцай, цо торо хилийтай наха эшаш дола товараш дукхагIа хилийтара, халкъа вахара хьал лакхдарца ювзаенна йола отраслеш дегIайоалаяра семилетка лаьрхIачул совгIа кхы а ахча хьожаде.

ССКП ЦК Пленумо белгалдоаккх, хIанз вай мехка юрта боахам, иштта юрта боахама гIулакх деш йола промышленность дегIайоалаяра тракторши, юрта боахама машинаши, минеральни удобренеши, гIишлоний материалаши дукхагIа яра семилетни планах лаьрхIачул дикка совгIа капиталовложенеш хьожае.

Юрта боахам дегIабоалабара дукхагIа рузкъа дIадахийтарца парте лерхI — Iалама хаоттамах тийша боацаш юрта боахам лелабе йиш хургйолаш дола хьалаш оттаде. ХIара шера моллагIча тайпара Iалама хьалаш эттача а, халкъа хьашташ дизза Iалашдалла мехка эшаш йола продукташ яха йиш хургйолаш вIаштIехьбаккха беза юрта боахам.

ДIайийна хIамаш белггала хьувкъаргхилара тешам ба **ирригаци — миллион гектараш долча лаьтта хий диллар.** Укх тIехьарча шерашка эрий дада лаьтташ карадерзадарах йиш хилар малхбоален районашкарча итташ миллионаш гектараш долча лаьттах пайда эца. Ирригаце торо хулийтаргья юкъерча Азерчеи, Российски Федераце къулбехьареи, Поволжьереи, Украина къулбехьареи, Закавказерча республикашкареи миллионаш гектараш лаьттах пайда эца. Ирригаце торо хулийтаргья юрта боахама лоархIаме йола продукташ — боамби, дуга, хьажкIаш, массайолча хана а мел эш а яха, йиш хургья хьайбай боахама продукташ — дулх, шура, даьтта, тха дикка дукхагIа даха.

Шерра ирригаци ярца цхьана де дезаш да **мелиораце балхаш а** — ушалаш йолаши сов дукха тIоадал йолаши дола РСФСР-а Iаьржа лаьтташ доацача доакъошкареи, Украина Полесереи, Белоруссереи, Литвереи, Латвереи, Эстонереи лаьтташ докъадар.

ССКП ЦК Пленумо лоархIамегIа а тIехьатетта йиш йоацаш а декхар лерхI **минеральни удобренеш,** гербицидаш, дохьаш доалла молхаш, кхыйола химически хIамаш **дуккха а дукхагIа хьаяра, юртбоахама машинаш хьаелга дегIадоаладара,** сихагIа леларгйола низ бола тракторш, царна тIехьара оатхалаш, ши-шегIа лела шасси, фийг болча ялатий хьажкIий силосни комбайнаш, чуийцачул тIехьагIа ялаташца де деза балхаш ду машинаш, боамби чуэцаш йола машинаш, хьайбай боахамашкарча балхашта механизаци яраи органически удобренеш яхкараи эша оборудовании машинаши, автомашинаши транспортни гIудалкхаши ирригаценеи мелиоративни балхаштеи а лоаман моттигашка балхаш дара а эша техника хьаяра доккхий гIулакхаш чакхдоахилга.

ССКП ЦК Пленумо къаьстта белгалдаьккхар, **хIанз укх сахьате керттерадар укх шера а гарггарча шерашка а сихха дукхагIа ялат, технически культураш, коартолаш, баьца дaараш, дулх, шура, кхыйола продукташ яхара йолаш йолча торонех мамогга дикагIа пайда эцилга да,** аьнна. Цу гIулакха динза даргдоацаш да партийни, советски, юртбоахама органаша юрта боахама деш дола кулгал дикка тоаделга, организаторскии политическии болх дикагIа белга, дIахо а организационно-боахама гIулакхашта колхозаши совхозаши чIоагIъяра, кадраш нийсъяраи кхетамца Iомаяраи, общественни боахам мамогга дегIабоалабара, колхозникий хьал-торо тоаяра терко тIайохийтилга. ССКП ЦК-аи СССР Министрий Советои укх шера январь бетта тIаийца запасной оатхалашта, юртбоахама машинашта, бензина дола маьхаш чухьнахьа дахарах, подоходни налогана оаттонаш яларах, кредиташ дайдарах, ссудаш такхара ханаш тIехьаяхарах бола соцам паччахьалкхено колхозашта ду доккха новкъостал да.

ХIанз, вай колхозаши совхозаши дикка чIоагIъеннача хана, низ бола техника а дика говзал йола кадраш а царга кхаьчача хана лаьттанцара а хьайбашкара а йоала продукташ сихха ебаяра хоадам беча лоархIаме дар да организаторски болх, хIара боахамерча а районерча а кхоачамех эца а ховш пайда эцар, Iилманнеи дикагIйолча опытаи гучаяьнна говзалаш тIагIертта юкъеозар, юрта боахам лелабара культура лакхъяр.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ яхара а паччахьалкхенга йоххара а йола 1960-ча шерара паччахьалкхен плани цу гIулакхa тIаийца социалистически декхараши кхоачашдарахи дIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабара де дезача гIулакхехи

1961-ча шера 18-ча январе ССКП ЦК Пленумо тIаийца соцам

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа)

СССР юрта боахама Министерствай моттигерча цун органийи балхо а хIанз йолаш йолча цар структура а тIа-тIа дукхагIа юрта боахамо дIадехараш кхоачаш ца деш хилар а овлангара денз из эргаяккха езаш хилар а лоархI ССКП ЦК Пленумо.

СССР юрта боахама Министерства болх тIаберзабаь хила беза Iилма-тоххама учрежденей болх мамогга тоабара, Iилманеи хьалха латтача опытаи карагIдаьннараш вIашагIтохараи дIадовзийтараи, зонай башхалоний лоархIам а беш, пайданагIа йолча тайпара юртбоахама производство лелаяра дешай хьакъехьа колхозаштеи совхозаштеи хьехамаш телара, лакхехьара а юкъера а говзал йола болхлой кийчбара. Министерства керттерча декхарех цаI да фу леладара гIулакх тоаделга. Министерство декхарийла я племенной гIулакх, ветеренария, лазаращеи юртбоахама культураштa зе деращеи къовсам лоаттабар санна дола дешаш хIара денна а кIоаргга а чакхдаха. Министерства низ опытни станцеш я. Юртбоахама производстве агрономеи зоотехникеи лоархIам лакхбанза баргбац.

Бакъахьа лоархIалда юрта боахам техникаца, запасной частешца, минеральни удобренешца, кхыча материально-технически хIамашца IалашбаРа дешаш леладергдола, колхозашкеи совхозашкеи машинаштa ремонт ергйола а царга болх байтаргбола а объединени вIашагIйоллилга. Из объединени юкъе латташ хила еза цхьан оагIорахьара — промышленноста а, шоллагIча оагIорахьара — колхозаштеи совхозаштеи а.

ХIанз йолаш йола паччахьалкхено юрта боахама продукташ ийяра система цIенхаштарa кхоачамбоацараш доахкаш а овлангара денз хийца а хийца тоае езаш а лоархI ССКП ЦК Пленумо. Цу гIулакха вIашагIйолланза ярьяц масса тайпа ялат, технически культураш, дулх, кхыйола хьайбай продукташ кийчъеш хургйола паччахьалкхен комитет.

ДIахо йодача хана юрта боахам дегIабоалабелга эгара лоархIамегIара декхар да.

Политически гIулакха а халкъа боахама а Iалаьмате боккха лоархIам болаш да новкъоста Н. С. Хрущева юрта боахама кертерча дешаех лаьца ССКП ЦК-а Президиумага даькийта записка, цун къамаьла тезисаш, ЦК-а Пленуме цо даь къамаьл. Цу документаш тIа кIоаргга тоххам баьб юрта боахама гIулакха, колхознии совхознии производства дерригa доакъош кхы а чехкагIа дегIадоаладанза дарг ца хилар а из де йизза торо хилар а оттадаь, боахама хьалхле лелаеш баьча балха тIехь хиннача цIенхаштарча кхоачамбоацараштa критика яьй, бахача наха тIа-тIа а дукхагIа эша ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ шортта хургйолаш дукхагIа яхара наькъаш белгалдахад.

ССКП Централни Комитета Пленумо **соцам бу:**

1. Новкъоста Н. С. Хрущева ССКП ЦК-а дахьийтача записка тIа, цун къамаьла тезисаш тIа, ЦК-а укх Пленуме цо даьча къамаьла тIа дувца халкъа вахара хьал тоаде лерхIаш мехка юрта боахам дIахо а дегIабоалабара кертера лостамаши хаьдда дола декхараши къоастадеш дола гIулакхаш могадолда.

2. Партийни, советски, юртбоахама, заготовительни органий, колхозий, совхозий, юрта боахама берригача болхлой кертера декхар лоархIалда бахача наха тIа-тIа а дукхагIа эшаш йола лаьттанцареи хьайбаех йоалеи продукташ бизза кхоачамбалла хургйолаш, даим уж бахача наха эшачул дукхагIа латтаргйолаш юрта боахама продукташ хаддаза дукхагIа йоахилга Iалашдар.

Паччахьалкхен хьашташ дизза кхоачашдара духьа укх гартарча шерашка хIара шера ялат 4 миллиарди 200 миллиони пунтага кхоачаш, дулх 13 миллион тоннага кхоачаш, шура 50 миллион тоннага кхоачаш эцийла. Цу юкъе хIара союзни республика лоаца дакъа укх тайпара хила деза:

	ялат (млн. пунт).	дулх (эзар тонн)	шура (эзар тонн)
РСФСР	2.400	7.200	27.450
Украински ССР	700	2.800	12.500
Белорусски ССР	23	510	2.200
Узбекски ССР	23	200	450
Казахски ССР	950	1.200	2.000
цу юкъе Целинни край	750	420	930
Грузински ССР	15	75	280
Азербайджански ССР	12	83	260
Литовски ССР	8	245	1.250
Молдавски ССР	35	145	450
Латвийски ССР	8	160	1.300
Киргизски ССР	12	184	350
Таджикски ССР	4	65	120
Армянски ССР	4	43	200
Туркменски ССР	2	65	90
Эстонски ССР	4	125	800

Оттадаь ялати, дулхи, шуреи эцара боарамаш дика кхоачашдургдолаш да.

3. ССКП ЦК Пленуме оттадаьча декхарашка хьежжа, ялати, технически культураши баьца даараши, коартолаши, дулхи, шуреи, кхыйола юрта боахама продукташи дукхагIа яхарах дола хоадамболла гIулакхаш оттадар тIадуллалда союзни республикай компартей ЦК-ашта, Министрий Советашта. Уж гIулакхаш оттадар лохера бригадагара, фермагара, колхозагара, совхозагара денз хьадоладе деза колхозникаши, совхозий болхлойи, юрта боахама специалисташи шерра юкъе а озаш.

Къаьстта теркам тIабахийта беза юрта боахамера ерригa резерваши торонаши гучаяхара, царех пайда эцара, Iилма карагIдаьннараши хьалхле лелаерийи производства новаторийи опыти шерра дIайоаржаяра, уж балха юкъедахьара. ХIара бригаде, ферме, хIара колхозе, совхозе производства боарам лакхбарга бода нийса никъ хьахьокхаш бола хьокхам а маяк а хила деза хьалхле лелаерашта карагIдаьннараш.

Ялатий боахам дегIабоалабара, ялат дукхагIа дакхара эшаш йола керттера резерваш я:

— **Фуальяьха хьажкIаш дукхагIа хилийтара,** из культура дикагIа хилара эггара дикагIа толамаш долча районашка Украина 3 миллион гаргга гектари, Российски Федераце — 2 миллион гаргга гектари, хIаьта ишта Молдаве а Грузе а латташ къоастадар, цу лаьттай хIара гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш йоахаргйолаш. Цо торо хулийтаргья паччахьалкхенга кхы тIа а миллиардал совгIа пунт товарни ялат хилийта;

— ялата хьувкъам лакхбар, **целинни районашкара лаьтташ дIахо карадерзадар** товарни ялат дукхагIа хургдолаш;

— **Iаьржа лаьтташ доацача зона районашка дIадувш дола лаьтташ шердар къаьстта хьувкъам лакх а беш,** гаргарча шерашка цу зонера пулду ялат 500—600 миллион пунтал кIезигагIа хургдоацаш;

— лаьттанцарча балха культура айярца **мехка масса а йолча районе фийг болча ялатий хьувкъам лакхбар.**

Хоадамболлаш балхаш данза даргдац хIанз кIезига йоахаш йола гречиха, горох, кхеж, кхыйола крупа йоаккха а бобови а культураш дукхагIа яхара.

Хьайбаш дебадара а дулх, шура дукхагIа яккхара а де дезачарех кертера гIулакхаш лоархIалда:

— **детта доахан дукхагIа хургдолаш дебадар;**

— эггара сихагIа дебаш а кхувш а дола хьайбаш — **хьакхарч мамогга сихагIа ебаяр,** хIаьта ишта **оалхазараш а;**

— **хьайбай продукташ йоахилга лакхдар,** уж кхоабилгеи дорстаделгеи тоадар;

— **дика доакъарий база вIашагIйоллилга,** эггара хьалха хьажкIаш а йолаш, хIаьта ишта шекара свеклаш, коартолаш, фийг болча ялатийи бобовии культураш, цхьан шереи дукххача шерашкеи тIаювла баьцаш а йолаш, цонаши даьгIенаши дукхагIа пайда лургболаш тоаяр.

Шура хьаьнагIа, дулх дикагIа хургдолча, тха дукхагIа лургдолча хьайбай дикагIа дола фу дебаде.

Жа дебадара юкъера кхоачамбоацараш дIададаханза а уж дукхагIа хургдолаш дебаданза а даргдац. Бокъонца доал ца дари ладарло яри бахьан долаш жа, Iаьсий, хурскаш йоаяр санна дола сий доаца гIулакхаш хоададаь дIадаха деза.

Технически культураш йоахилга, эггара хьалха боамбийи шекар доаккха свеклаши, гидуаргаш, даьтта доаккха лен, иштта коартолаш, баьца дaараш, чай, сомаш, комсаш дегIайоалаеш къаьстта теркo е еза цар хьувкъам лакхбара. Цу гIулакха де дезар да культураш хьалкхеешти чуэцаши дола балхаш прогрессивни хьисапе дар, уж дIадувш, царна гIулакх деш, чуэцаш дерригача балхашта механизаци яр.

Лаьттан а хьайбай а боахам дегIабоалабара де дезар да комплексни механизированни бригадаш шерра вIашагIйоххилга. Къахьегама овсарле лакхъяра колхозникий, совхозий болхлой, юрта боахама специалистий болх бе безам хургбола гIулакх оттаде деза хьал-торо тоаярца.

Союзни республикай компартей ЦК-аши, Министрий Советаши декхарийла я юртбоахама продукташ дукхагIа яхара колхозаша, совхозаша, районаша телаш йола предложенеш къоаста а яь, шин беттал дукхагIа ца гойташ уж ССКП ЦК-аи СССР Министрий Советеи хьаийта.

4. СССР Госплан, СССР Госэкономсовет, СССР Министрий Совета автомотизацеи машиностроенеи Паччахьалкхен комитет, СССР Министрий Совета химе Паччахьалкхен комитет декхарийла я союзни республикай компартей ЦК-цеи, Министрий Советащеи, совнархозащеи цхьана техника, минеральни удобренеш, гербицидаш, ядохимикаташ, микроудобренеш махулла дукхагIа арахецараи уж юрта боахама дIаяларaи йола ерригa торонаш дIахо а гучаяха, къаьстта 1961—1963-ча шерашка.

Отта а яь ССКП ЦК-аи СССР Министрий Советеи хьачуяла еза юрта боахама дерригача доакъошта комплексни механизаци яра йола паччахьалкхен план, хIаьта махулла сихдаь а укх семилетках чакхдаргдолаш а хила деза уж балхаш. Цул совгIа, цу тIа лаьрхIа хила деза укх гаргарча шерашка керттерча юртбоахама культураштa гIулакх дараи, уж чуэцараи, цул тIехьагIа царна доал дараи долча балхашта поточни технологи яь йоаккхилга. ЧIоагIагIа терко е еза юрта боахама эшаш йола техника арахецача предприятей производственни низаш чIоагIдара, цу гIулакхашта эша средстваши материали хьакъоастае еза.

5. ССКП ЦК-ана, СССР Министрий Совета тIадулл союзни республикаша хьачуеннача мероприятешка хьежжа динза дисар кхоачаш а дергдолаш укх юхедисача семилетка пхе шера юрта боахама производства темпаш кхы а чIоагIагIа лакхъергйолаш, мехка юртбоахама продукташ дукхагIа яхара хоадамболлаш йола программа вIаштIехьа а яьккха чIоагIъе.

Цунца дувзаденна къоастаде деза юрта боахам дегIабоалабара эшаш йола кхы а капитальни вложенеш дIахецара дош.

ССКП ЦК Пленумо тIахьех партийнии, советскии, профсоюзнии, комсомольскии организацеш, колхозникаш а колхозницаш а, совхозий, ремонтни предприятей болхлой, юрта боахама специалисташ, берригa къахьегамхой дIахо социалистически юрта боахам дегIабоалабара, лаьттанцареи хьайбаи боахамий продукташ шортта хилийтара лоаттабеча къовсаме хьинар совдаккха.

1961 шера октябре хургья аргIан йола Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд. Съездо партеи халкъеи ССКП XX-чеи XXI-чеи съездий исторически решенеш кхоачашъеш баьча боккхача балха итогаш ергья, вай партии советски халкъи коммунизм хьалъяра лоаттабеча сийлахьбоккхача къовсама кийчбергбола ССКП керда программа чIоагIъергья. Колхозийи совхозийи торонех пайда эцар, хадIа ца яхийтар, 1961 шера — семилетка кхоалагIча шера — юрта боахама продуктай производство дегIайоалаяра темпаш лакхъяра, парте XXII съезда кердача, доккхийча толамашца накъа дахара ерригa торонаш оарцагIъяхар — из да хьалхашка латта декхар.

ССКП ЦК Пленум тешаш я, юрта къахьегамхоша семилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра кхы а шерагIа социалистически яхь йоаржаергхиларах, советски халкъо дегIадоагIаш латта хьашташ бокъонца Iалашдара мел эша кхачан продукташи, юрта боахама бедали Даьхенна лургхиларах, вай мехка коммунизм хьалъяра керда толамаш доахаргхиларах.

Коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане итогех

1961-ча шера 18-ча январе тIаийца ССКП ЦК Пленума соцам

ССКП ЦК Пленумо белгалдоаккх 1960-ча шера ноябрь бетта Москве хинна коммунистическии болхлойи партей викалий Совещани дерригача дунен лоархIам а болаш дола исторически гIулакх хилар. Дерригача дунен тIара коммунистически болам дегIабоалабараи цун барт-цхьоагIо дIахо а чIоагIъяраи машари социализми бахьанце лоаттабу къовсам чIоагIбараи Iалаьмате боккха лоархIам болаш хургья из Совещани.

Совещане дакъа лоацаш марксистско-ленински 81 парте делегацеш хилар, вай ханара лоархIаме дешаш цIендаь творчески дувцар, кийч а яь, цаI санна берригаш раьза а болаш Заявлении дерригача дунен тIарча халкъашка даь Кхайкарали тIаэцар — из дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама Iалаьмате боккха идейни а политически а толам ба.

1957-ча шера тIаийцача Деклараценеи машара Манифестаи коммунистическии болхлойи партеш тешаме хилар чIоагI а дир, кердача исторически опыта ларда тIа коммунистическии, болхлойи, къамий-кортамукъалени болама дIахо йодача ханара перспективаш къоаста а йир Совещане. Дунен тIа лелача гIулакхаша, машара тIехьа, къамаш шоай лоIаме хилийтара тIехьа, демократенеи социализманеи тIехьа лоаттабеча къовсамо хьалхашка оттадаьча дешай коллективо мах бари выводаш яри — из да Совещане даь эггара лоархIамегIара гIулакх.

Дунен тIарча коммунистически болама исторе чу эггара дукхагIа викалаш юкъебоагIаш хиннача 1960-ча шерарча Совещане итогаша къоагтадаь хьахьокх коммунистическии болхлойи партеш цIаккха а вIашагIъяргйоацаш марксизма-ленинизма кIийлен тIа кхотаенна хилар, дIахо йодача хана а, бIарга-са санна, дунен халкъашта юкъера пролетарски барт-цхьоагIои вежарий доттагIали ца дохийташ лораде чIоагIгIа соцадаь уж хилар.

Дуккхача халкъий хьашташта маэшара, чIоагIача машарга, социализмага, социальни а национальни а низ-Iоткъамах мукъадаларга цар латтача дог-уйло маяхара да Заявлени а дерригача дунен тIарча халкъашка даь Кхайкарал а. Болхлой классана а цун марксистско-ленински авангардана а хьалхашка, берригача къахьегамхошта, дерригача мехкашкарча прогрессивни долча низашта хьалхашка латтача керттерча сийлахь-доккхача гIулакха тIехьа лоаттабеча къовсама цар дегаш ураувттадара, оарцагIбахара, вIашагIтохара Iалаьмате боккха лоархIам болаш хургда уж документаш.

Заявлене тIа белгалъяьха керда идеяши положенеши хьахиннай, марксизм-ленинизм дунен халкъашта юкъера гIулакхаши классови низаши социализмана пайданагIа долча оагIорахьа тIа-тIа чIоагIагIа хувцалуча хьалашка чакхйоахаш а дIахо дегIакхувлаш а хиларах. Заявлени — из я ерригача коммунистическии болхлойи партеша лоаттабеча къовсама юкъара идейни платформеи программеи.

Адамаш тIема кхерама кIалхардахар духьа лоаттабу къовсам чIоагIбара боккха лоархIам болаш да берригa дикача дагара нах, цар социальни вахар моллагIча тайпара дале а, моллагIча къамах уж бале а, цар политическии дынцареи уйлаш моллагIаш яле а, империалистически агрессораштa духьала лоаттабеча къовсаме кхотабалара, массане юкъара машар цхьана оарцагIа а баьнна лорабара а чIоагIбара а тIахьехаш дерригача дунен тIарча халкъашка даь Кхайкарал.

ЛоархIамегIа дола марксистско-ленински документаш, чакхдаха дезача гIулакхий керттера хьехамаш санна лоархI Советски Союза Коммунистически парте Заявлении Кхайкарали.

Машар, къаман лоIам, демократи, социализм бахьан долаш халкъаша лоаттабеча къовсама керте латтача дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама теоренеи политиканеи принципиальни лоархIам болаш я ший керттера белгало дунен социалистически система бокъонца адамий общество дегIаяра фактор а хинна дIаоттарах йоаллаш йолча вай заман хьакъехьа Заявлене тIа шерра оттаяь марксистско-ленински характеристика. ТIемеи машареи хьакъехьарча деша коммунистическии болхлойи партей наькъаш цаIаш хилар белгалдаьд Заявлене тIа. ХIанзарча хьалашка керда дунен тIом ца хилийтара бокъонца йола торо хилара хьакъехьара вывод бакъъяй Совещане, белгалдаьхад империализмана духьала тIагIертта лоаттабеча къовсаме машара гIулакх лораде могаргдола низаш а, хIаьта иштта лаьттан тIа социализм йизза котъяллалца йолча хана общества вахара юкъе дунен тIом ца хилийта йиш йола хьалаш а. Дерригача дунен тIа социализм котъяларо цIендаь дIадоахаргда моллагIа а тIемаш хила тарлуш дола социальнии национальнии бахьанаш.

Цунца цхьана Совещане белгалдаькккхар тIема кхерама хьакъехьа халкъий фийлал лакхъянза ярг ца хилар. Шийх доалла агрессивни гIулакх хувцалуш йоаца империализм йолча хана наьха мехкаш дIалувцаш дола тIемаш хилара кхерам дIабаргбац. ХIанз къаьстта лоархIам болаш ба атомнии водороднии бомбаш чуетта йолаяларга а ца хьежаш дунен кердача тIема кхерама духьалара къовсам боаржабара халкъаш тIахьехаш Совещане баь тIахьехам.

Коммунистическии болхлойи партей викалаша цхьа бартуйла йолаш дIакхайкадаьд паччахьалкхенаш машаре яхарах йола ленински принцип халкъашта юкъерча гIулакхий цаI мара йоаца нийса а хьаькъалца йоагIа а принцип я, аьнна. ХIанз иштта латт — е паччахьалкхенаш машаре яхар, е долла хIама хIалак дергдола тIом. Кхыбола никъ бац. Паччахьалкхенаш машаре яхара хьалашка хьахул дунен социалистически система дIахо а дегIайоалаяраи чIоагIъяраи эша, хIаьта иштта капиталистически мехкашка классовой къовсам боаржабара, колониальни система йизза дIаяккха а къамаш мукъадаха а лоаттабеча къовсама эша дика торонаш. ШийаргIана революционни классовойи къамаш мукъадахареи къовсамо а машара, сихдаь герз хьаделга дIадаккхара, атомни герз дIадаккхара, массане а дерригa герз Iодиллара тIехьарча дерригача халкъий боламо а новкъостал ду паччахьалкхенаш машаре яхара гIулакх чIоагIдара. Совещане белгалдаькккхар массане а дерригa герз Iодилларах йола Советски Союзо оттаяь программа чакхъяккхарах дерригача дунен тIа машар Iалашбара исторически лоархIам бола гIулакх хургдар, аьнна.

Советски Союза Коммунистически парте тIехьатIайоагIача хана а дIахьоргья тайп-тайпара социальни строй йола паччахьалкхенаш машаре яхарах йола арахьара ленински политика, хадданза гучадоахаргда империалисташа дагалувца агрессивни гIулакхаш, машара берригача моастагIий хьакъехьара халкъий фийлал лакхъергья. Массане герз Iодиллалца йолча хана ССКП шийна могар дергда вай Даьхен оборонни низ хила боагIача боарама тIа лоаттабара, цох машар лорабара эша керттера хьал а лоархIаш, ерригача социалистически лагера кхерамзле мамогга лораяра.

ДIахо а дунен тIара социалистически система дегIаярахи чIоагIъярахи, толамашца социализми коммунизми хьалъярахи, социалистически интернационализм езаши масса тайпарча национализмаи шовинизмаи гIулакхаш могийтаргдоацаши йолча, уйлашца халкъаш хьалкхедарах долча вежараш ха йолча партей декхарехи йола Заявлене тIара выводаш бокъонца къоабалъю Советски Союза Коммунистически парте. Социалистически паччахьалкхенаш цхьа лагерь яь вIашагIкхетарои цун чIоагIлуш йолча цхьоагIонои, лакхлуш болча низои ерригача система рамка чу социализм бокъонца котъялар Iалашду. Социалистически мехкий халкъий коммунистическии болхлойи партей барт-цхьоагIо хилари уж марксизма-ленинизма идеяшта мутIахьа хилари кхыча ерригача вошал долча партеша санна, социалистически лагера низеи чIоагIалени керттера хьаст лоархI ССКП.

Совещане белгалдаькккхад, къамаш мукъадахара боламо колониальни лоала система йохаяр, исторически лоархIамага диллача, дунен социалистически система хьахилар дIадаьлча хIанзарча дунен тIа шоллагIа дола гIулакх хилар. ДегIадоатIача дунен тIа лакхлуш болча къамаш мукъадахара боламах а лакхлуш йолча колониальни система геттара дIаяккхареи шоай лоIамера къаман демократе паччахьалкхенаш хьахилареи торонех а йолча Совещане выводий боккха лоархIам бу ССКП. Империалистическии колониальнии Iоткъама кIалхара довлар духьа, къамаш шоай лоIамехьа дахийтар духьа къовсам лоаттабеча халкъашта материальни а моральни а новкъостал дар шоай интернациональни декхар лерхI хадданза къамаш мукъадахара болам хьаллоацаш долча Советски Союза халкъаша.

Заявлене тIа белгалдаьхад капиталистически мехкашкарча болхлойи демократическии болама эггара лоархIамера дешаш, гучаяьхай царна хьалхашка латта исторически декхараш кхоачашдара керда торонаш. Монополеша деча доала духьала къовсам лоаттабара болхлой класса гонахьа дуккха а нах кхотабенна хилар социалистически революци котъяккхара лоаттабеча къовсама нах кийчбара боккхача лоархIамера гIулакх да. Совещане бакъйир машаре а машар боацаш а социализмага баха торо йолгах, тайп-тайпарча мехкий условешка хьежжа йолча пролетариата диктатура формаех йола марксистско-ленински положенеш, чIоаггIа белгалъяькккхар коммунисташ масса хана а революцена экспорт яра духьал хиннаб, хIаьта чIоаггIа къовсам лоаттабергболаш а ба империалистически контрреволюцена экспорт яра духьала яха положени. Цу положенеша революционни болхлой болама хьалхашка увттаду сийрда наькъаш, керда тешам кхухь коммунистически партейи капиталистически мехкашкарча болхлой классеи мугIараштa юкъе.

Коммунистическии болхлойи партеша шоашта хьалхашка, латта декхараш толамца кхоачашдеш хиларо дIадех дIахо а шин фронте чIоаггIа цар къовсам лоаттабелга — хIанз а керттера кхерам шийх боаллача ревизионизма духьалеи, нагахьа санна царна духьала массаза а къовсам ца лоаттабойя, цхьайола партеш дегIайоагIача хана царна керттера кхерам а хинна дIаотта мегаш йолча догматизманеи сектантстванеи духьалеи.

ССКП ЦК лоархIам болаш лоархI Заявлене тIарча коммунистическии болхлойи партеша шоашта юкъе лелаеш йола принципаш, Совещане берригаш раьза а болаш тIаийцача марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципаша яххача тайпара дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIо чIоагIIа лораярах йола положенеш. Из цхьоагIо йохаергйола цхьанна а тайпара гIулакх ца хулийтилгах латт коммунизм котъялара хиланза даргдоаца керттера хьал. Коммунистически болама хьашташа дIадех машари демократии, социализми бахьан долаш империализманна духьал лоаттабеча къовсама юкъарча декхарий хьакъехьа вошал долча партеша шоай совещанешка даь лоархIамаши выводаши хIара коммунистически парте хьаллацар.

Уж принципаш ССКП шийн интернациональни бувзамашка хьалхле ийеш йола ленински нормаша яххача тайпара я. Вай парте массаза дIахо а чIоагIъергья дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама барт-цхьоагIо, шер а дергда чIоагI а дергда вошал долча партешцара шийн бувзамаш, коммунисташи берригa советски нахи социалистически лагера мехкий халкъащареи дерригача дунен тIарча къахьегамхошцареи интернациональни барт-цхьоагIои вошал дола доттагIали хилара уйланца кхетабергба.

ССКП ЦК Пленумо чIоаггIа раьза а йолаш белгалдоаккх Совещане дакъа лоацаш хиннараша вай парте дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама чIоагIа дика гIулакхаш дар, пролетарски интернационализма революционни принципаш практике чакхъяхара цун болх хьокхам луш хилар, иштта марксизма-ленинизма ларда тIа дунен халкъашта юкъера коммунистически болам дегIабара ССКП XX съезда решенеш чIоагIа лоархIаме хилар къоабал дар.

Вай парте болхи опыти иштта чIоагIа лоархIаш хиларо советски коммунистий дог ураувттаду дерригача адамий сийрдача кхоаненга эггара хьалха никъ буллача вай мехка коммунизм хьалъяра кхы а чIоагIагIа къовсам лоаттабе, дерригача дунен тIа машари, социалистически лагера низи дIахо а чIоагIбара къовсам лоаттабе.

ССКП ЦК Пленумо соцам бу:

1. Коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане Н. С. Хрущев керте а латташ йолча ССКП делегаце лаьца политически никъи баь болхи могаболба.

2. Совещане Заявлени а дерригача дунен тIарча халкъашка даь Кхайкарал а могадолда: цу документаш тIа йола оценкаши выводаши ССКП берригача балха юкъе бокъонца кхоачашъянза яргйоацаш лоархIийла.

3. Партийни организацешта тIадуллалда берригa советски нах шерра коммунизм хьалъяра декхараш кхы а доккхагIча толамашца кхоачашдара, ворхI шера плана заданеш кхоачаш а тIехкхоачаш а яра, шоай къахьегамца Даьхен низ мамогга дегIабоалабара, машар чIоагIбара тIехьа лоаттабеча къовсаме кхы а хьинарегIа дакъа лацара, империалисташ дегIертараштa духьалара фийлал лакхъяра, социалистически лагерерча дерригача халкъий а дерригача дунен тIарча машар безача халкъийи къахьегамхойи а барт-цхьоагIои доттагIали чIоагIдара тIа а хьехаш, коммунисташтеи берригача къахьегамхоштеи Совещане итогаш ювцилга а цо тIаийцача документай чулоацамах, лоаттамах а уж дIакхетабелга а.

Парте обкомашта, крайкомашта, союзни республикай компартей ЦК-та тIадуллалда:

а) партийни актива собранешка коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане итогаш ювцилга;

б) коммунистическии болхлойи партей викалий Совещане Заявлении Кхайкарали партийни просвещене системе, хIаьта иштта мехка лакхерча дешара заведенешкеи техникумашкеи Iомаделга вIашагIдоллар.

КОММУНИСТ-АГИТАТОР

Ткъаь итт шу совгІа ха йолаш къона саг ва Юрий Михайлович Шкурат. Цкъабакъда, из къона хиларо къайлахьац Карабулак-Ачалукски мехкдаьтта доаллача моттигашка халача геологически хьалашка кІоаргача мехкдаьтта скважинашта бурув деттара йола цун йоккха практически опыт. Скважинашта бурув тохача хана кІоаргта инженерни анализ еш хиларо, ше дагалаьцар чакхдаккха гІерташ хиларо, чІоагІа наьха йоакхо еш хиларо дикагІа болча мастерех-новаторех хилийтав из Сунженски мехкдаьтта промыслови управлене а кхыметтел ерригача Нохч-ГІалгІай республика а буровикашта юкъе.

Итт шу хьалхагІа, 1950 шера, мехкдаьтта техникум йистеяьккха ваьлча, буровик хилар Юрех. Цхьабакъда, цхьа шу даьнначул тІехьагІа говзал хувца йийзар цун — Советски Эскаре гІулакх де вигар из. Цига взвода командир хилар цунах. ХІанз цигара демобилизацех цІа а вена, буровой мастералла болх беш ва из.

Буровой мастер вола Юрий Шкурат — производственни культура лакха йолаш, гІулакх творчески, инженерни говзалца чакхдаккха ховш саг ва. Цу тайпара Іомабу цо ший бригада членаш а. Из гІулакх сабарца, бакъахьарча наькъаца, тІагІертта, методически дІахьу цо. Цудухьа, дай-мехка дикача техникахи хьалха латтача технологехи кхетамца пайда а эцаш, къахьегам вІаштІехьбаккхареи производстваи хьалха латта методаш тІагІертта балха юкъе а кхухьаш, бригада коллективо хадданза тІеххоачашду планахи нормахи бурув тохара сухалаш.

Масала, 1960 шера йола план 266 процент кхоачашъяьй бригада коллективо.

Къаьстта дика бурув тох коллективо № 94 йолча скважина. ХІанз бетта 1200 метрга кхоачаш сиха тох скважина бурув цхьан станоко. Иштта сиха бурув техадац хІанзалца Карабулакерча цхьанна а бригадо. Бригада болх дика лелара новкъостал даьд къахьегам дика вІаштІехьбаккхаро, геолого-технически наряд бокъонца кхоачашъеш хиларо, болх беш йола моттиг ханнахьа кийчъеш хиларо, оборудовани лораеш лелаяро.

Цун бригадацара белгалбаьнна дика къахьегаш ба буровикаш бола новкъостий Коломыцев Николай, Беспалов Николай, Белолипецкий Владимир, Ефименко Владимир, бурильщикий помощникаш Эсмурзиев Султан, Картоев Тейсун, Чаниев ИбраьхІам и. кх. дІ.

ХІанзалца нов. Шкурата кулгалдаь бригада Малгобекски конторага дІа а енна, хІанз керда бригада еннай цунга доал де. ЧІоагІа къахьег Юрий Михайловича барт болаш, хьинар долаш йола, мелла доккхий дале а шийна тІадехка декхараш кхоачашдулаpгдола коллектив ший кердача бригадах е тІерташ.

Коммунистически къахьегама бригада яха сий дола цІи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я хІанз керда коллектив, хІаьта из декхар укх гаргтарча хана сийленца кхоачашдергхиларах шеко а яц.

Нохч-ГІалгІай республикерча бурув деттача мастерашта юкъе эгара хьалха «СССР халкъа боахама карагІдаьннарий выставка» зІамагІа йола дошо майдилг еннай Шкурат Юрена. Из доккха совгІат деннад промывочни коачала меттел КССБ-еца (конденсированни сульфит-спиртови бардаца) кийчбаь лоабата мархкал юкъе а ухийташ скважина бурув тохара йола керда прогрессивни технологи балха юкъекхувлаш къахьегарах.

Скважинашта бурув тохара опыто хьахьекхад керда химически реагент балха юкъеяккхар бахьан долаш скважинашта бурув тохара болх дикка аттача баьнна хилар, хІаьта дуккха а сихагІа тох бурув, 1,5-зза лохбаьб метр бурув тохарга дІабода мах. Шкурат Юрий мастер вола буровой ший тайпа экспериментальни база лоархІаш хиннай массаза а кердача, прогрессивни хІамашта тохкамаш дара. ЦІаккха а моттиг нийсъеннаяц моллатІча а кердача кІамах Шкурат Юрий ца тешаш. Эгара хьалха цо ше оал кердача хІамашта ший буровой чу бе тохкам, аьле. Иштта хьехам тел цо буровикаштеи цар помощникаштеи.

Дика лелабу буровойра массово-политически болх. Массане дакъа лоацаш хул коллектива собранеш. Шоай парторганизаце дикагІа болча агитаторех ва коммунист Шкурат Юрий. Бригада коллективаца массаза а беседаш ю цо. Хан-ханнахьа араювл «къахьегама листок». Дика лелаю гойтара агитаци: культбудка чу хьалтеха доал Ильича портрет, плакаташ, стенд, коммунистически къахьегама бригада тІайийца декхараш и. кх. дІ.

ССКП XXII-гІа съезд хьаеллара хьакъехьа хинна хоам чІоагІа дегаш гІоздаьнна тІаьийцар коллективо.

— Парте съезда сийна шера йола план ханал хьалха кхоачашъяр духьа, цхьан бригадо шера 6000 метр бурув тохар духьа къовсам лоаттабергба коллективо, — аьлар мастера Шкурат Юре.

ТІехдика производственник а агитатор а хинна Іац буровой мастер вола Шкурат Юрий Михайлович. Цо даим лакхбу ший общеобразовательни боарам. Дийнахьа болх баь ваьнначул тІехьагІа, бийса яххалца вагІа из учебникаш Іомадеш. Грозненски мехкдаьтта институте деша вaха кийчлуча подкурсашка деша вагІа из хІанз.

Цо дика кхетаду бурув деттача балха тІа мастер боккха лоархІам болаш хилар. Цудухьа кхы а лакхбе беза, йоах цо, производствера мастерий лоархІам а цар говзал а, массаза а массанахьа а производства командираш уж хургбола гІулакх, дІахо йодача хана технически прогресс яра, семилетка кхоалагІча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяра, мехкдаьтта тохкаpашца тІаийца социалистически декхараш кхоачашдара болхлой цар оарцагІбоахаргбола гІулакх вІаштІехьдаккха деза.

А. БАКАЛЮК.

ЮРТА СОВЕТА ХЬАЛХЛЕНЦА

ССКП XXI-ча съезда решенеш кхоачаш а еш, Курчалоевски района моттигашкара Советаш дикагІа хьежа яьннай колхозий балхашка, юрташка бахача къахьегамхошта еша гІулакхаш Іалашдарга, юрташ тоаярга.

Районий дикагІа йолча Советех я Курчалоевски юрта Совет. Цо дика кхоачашду пачхаьалкхен Іаьдала орган хиларах тарра шийна тІадожаш дола декхараш, йизза ка а йоалаш кулгалду юртарча боахама а культурни а гІулакхашта. КхоалагІа шу да республикерча юртий Советашта юкъе яьржача социалистически яхье Курчалоевски юрта Совето шоллагІа моттиг лелаю.

Депутаташи, даиман йола комиссеши, юртара активи оарцагІ а йоахаш, цар инициативах пайда а эцаш, боахама а культурни а декхараш кхоачашдара даькъе дукха болх баьб 1960-ча шера Курчалоевски юрта Совето. Уж декхараш кхоачашдара дика беркат доал юрта боахама тайп-тайпарча доакъошка пайданегІа хургдолча бесса депутаташ дІанийсбарах. Юрта Совета 35 депутатах 27 саг кхашка, хьайбай боахамашка, сомий бешамашка балхаш деш ва.

Колхоза кхашка а бешамашка а балхаш деш ба депутаташ: Ногамирзаев Абзот — механизаце, М. Абдулкадыров — сомий бешамий бригада бригадиралла, М. Дубаев — кхашкарча бригаде, Ильясова Жансари, иштта дуккха кхыбараш а. Уж берригаш а шоай болх дика беш ба.

Партийни организацей хьалхленца юрта Совета депутаташеи активисташеи колхозникаш оарцагІ а баьха чакхдаьхар 1960-ча шера кхашкара балхаш.

Дика кийчдаьча лаьтташ тІа дІайийнаяр ялатийна лаьрхІа 291 гектари, силоса — 66 гектари, мошача доакъарийна — 96 гектари хьажкІаш, 252 гектар лидуаргаш, 18 гектар шекара свеклаш, 8, 5 гектар баьца дараш. Агротехнико маяххара дир дерригa балхаш. Беркате гуйра сихха чуерзайир. Ленина цІерахча колхозе хІара гектара тІара 31,2 центнер ялат даьккхар, пачхаьалкхенга ялат, дулх, фуаш доххара планаш тІеххоачашйир. Дукха депутаташ ба цу колхоза боахама лоархІамерча даькъе — хьайбай боахам тІа балхаш деш а.

Шоаш детташ долча доахах хІара Іаттагара 1960-ча шера 3765 килограмм а кхы дукхатІа а шура яьккха дикагІа болча дояркашта юкъе ба юрта Совета депутаташ Тазбаева Коку, Такалашева Манза, иштта кхыбараш а. Дояркашта юкъе яьржача социалистически яхьа организатораш ба уж. ДикагІа болча дояркай иштта каялар деттача доаханна цар деш дола Іунал дика хиларах да.

Іана хана лерттІа болх бе йиш хургйолаш, эшшаш бола кхоачам баьб школа, медицински а культурно-сердалон а учрежденей. Хьехархой, лораш, кхыбола специалисташ квартирашца а йоагоча хІаманца а Іалашбаьб.

Курчалоевски юрта Совета исполкомо хан-ханнахьа чакхъяьхай Совета сессеш, исполкомо Совета телаш йола отчеташ. Юрта Совета депутаташ харжархоех бетталуш а цар шоашта хьалхашка оттадаь хинна декхараш мишта кхоачашду царга довзийташ а хиннаб. Общественни порядок лораяра халкъа дружинаш вІашагІъехкай, болх беш новкъостий суд я.

А. ЦИЦИЕВ.

Машиннаькъахой толамаш

Семилетка кхоалагІча шера вай республикерча машиннаькъахоша декхараш тІаийцад мамогта дукхагІа мухь дІаккхахьа, поездаш чехкагІа дІа-юха кхувла, мехкдаьтта продукташ чуйотташ производственни заданеш тІеххоачашъе.

Укх шера хьалхарча деношка денз геттара чІоагІа къахьегаш ба машиннаькъахой. А. Манника смена лаьрхІар укх деношка 5.150 тонн мухь тІабола поезд кийчъе. Из беза мухь тІабола поезд Грознера Гудермесе кхаччалца графикал 19 минут хьалха дІайигар машиниста В. Андреева. Цул тІехьагІа, Гудермесера Ищерске кхаччалца дІайигар из машиниста П. Евдокимова. Графикал 1 сахьати 23 минути хьалха дІайигар цо из состав.

Цу деношка 8988 тонн мухь тІабола ши состав дІайигар машиниста Д. Гончара а.

Иштта дика болх беш ба Гудермесски машиннаькъахой а. Станце болхлоша ер шу доладелча денз дІайигай дуккха поездаш, планал совгІа 20 эзар тонн мухь юрта боахамашта дІа а хьош. Станцерча маневрови диспетчерий кхаь смена коммунистически къахьегама ударника цІи яьккхай. Уж сийлен цІераш лелаю нн. Болдырева, Фролова, Быкова сменаша. Станце ерригa коллектив яхье яьннай коммунистически къахьегама предприяте цІи яккхара, 1-гІа Май тІакхачалехьа из цІи яккха лерхІ цо.

С. ВОРОНИН.

Москвана юхера дикагІа йола колхоз

Москвана юхе Ленински Горки яхача моттиге я эггара йоккхагІа ярех йола Владимир Ильича цІерах йола колхоз. Цо советски столицана доаттаю шура, дулх, коартолаш, баьца дараш, сомаш, баьца комараш. Шиъ ахи миллион гаргга фуъ, йиъ эзар тонн совгІа коартолаши баьца дараши дехкад цо дІадахача шера пачхаьалкхенга.

Колхозе я дика кийчъяь шурий-товарнии хьаккхарч кхоабеи фермаш, коа тІара оалхазараш кхоаба моттиг, теплица, йоккха сомий беш. Дикка доккха лаьтта къоастадаьд баьца дараш хьалкхеде. Колхоза шера йоагІа доход 15 миллион сомага дІакхоач (керда ахча 1,5 миллион сом).

Юрта боахам дегІабоалабеш доккхий толамаш дахарах артела председатела Иван Буяновна шозза Социалистически Къахьегама Турпала цІи еннай. Дуккхача колхозникашта орденаши медалаши еннай.

ИІаьхийча колхоза культурно-массови болх бе дика культура ЦІа да. Юрта итт шерара школа, дарбан а бытовой а учрежденеш я.

* * *

Ленински Горки яха юрт дерригача дуненна йовзаш я. Укхаза ваьхав Владимир Ильич. Дика дагавоагІа Ленин укхазарча къаьнарча колхозникашта. Ильичаца къамаьлаш даьд цар, цо митингашка къамаьлаш деш ла а дийгІад.

— Ма чІоагІа гІадгІоргвар Владимир Ильич тахан вай мишта дах бІаргадайча,— йоах къаьнарча колхозника Михаил Васильевич Шульгина.

Сурта тІа: (лакхехьа) Ленински Горки яхача юртара В. И. Ленина цІа-музей. Цунна лоалаха я Владимир Ильича цІерах йола колхоз, (лохехьа) цу колхозера коа тІара оалхазараш кІоагилгашка кхоаба цех.

Л. Портереи А. Коньковеи сурт.
ТАСС фотохроника.

Хьайбаш леладерий терко е еза

— Ши бутт бала боалл со ферме Іаьсий леладеш йола, цхьабакъда, цхьанне а аьннадац сога къахьегамах доагІа алапи мишта тел: мел Іаьсий леладарга, е Іаьсашта мел дулх тІакхетарга хьежжа, тел из,— яхаш леткъаш яр Іаьсий леладеш йола Хамхоева Лоли.

«Октябра 40 шу» яхача совхоза Наьсар-Кертерча отделене ферма заведующи волча Евлоев Дауда цкъа дийцад цунна Іаьсий леладечоа аьхки 70 кепиг, Іай 80 кепиг тел хІара Іаьса тІера, яхаш, цхьабакъда, Іаьсашта дулх дукхагІа тІакхийтача мел алапи лу хьоадаңзар цо.

Наьсар-Кертерча отделене ферме Іаьсийи доахани леладерашта цхьаннена а хац къахьегамах мел алапи тел. Отделене деча балхашта материальни безам тІагІоргболаш дола гІулакх лелацац, цудухьа балха баьхка ши-кхо бутт балалехьа отделенера болхлой дІаух. Отделене управляющи нов. Арчаков тхо тешаде гІерташ вар Іаьсий леладерашта Іаьсашта дулх тІакхетарга хьежжа алапи тел, яхаш. Цхьабакъда, фермера катий доахан леладечарна хьанна деннад Іаьсашта дулх тІакхетарга хьежжа совгІа алапи, аьнна хаттар дича, цунна дала жоп доацаш висар из.

Из иштта а дика кхетаду, хІана аьлча хьайбаш нагтахьа мара увзац, кварталах цкъа, уж а таразаца а ца озаш, тІахьежжа лоархІ. Бежа Іушта А. Магомадова, К. Кулоева, Т. Джандыгова, иштта кхыбараштa а хьайбашта дулх тІакхетийтарах аьхки мара алапи деннадац. ДІадахача шера кхоалагІча кварталеи йиълагІча квартала шин беттеи доахан дукхалга хьежжа мара алапи деннадац царна а, Іаьсий леладеча Сагова Марема а, Хамхоева Лолена а. Ноябрь бетта шоаш леладеча Іаьсашта мел дулх тІакхийттад хац болхлошта.

Болхлой материальни безам тІабахийтара совхозе а отделене а кІезига совгІаташ тел. Ялат дІададара план тІеххоачашъярах отделене управляющена С. Арчакова, учетчика М. Евлоева, хІаьта дикагІа болча механизаторашта, кхашка балхаш дерашта Сийлен грамоташ тийннай, цхьабакъда, царех дукхагІа барашта директора приказ довзийтадац. Шоай къахьегамах цхьаккха совгІат деннадац хьажкІаш хьалкхеяьча Б. Муцолыгова, Х. Бейгова, М. Ханиева, иштта кхыбарашта а.

Материальни безам тІабаха ца хиларах цхьаболча хьайбаш леладерашта бехк хетац шоашта тІадиллача гІулакхах. Иштта, бежа Іуно М. Евлоева хьажкІаш дІайийна хиннача кхашка доахан дІачу а лаьхке, дукха ха йоаккх царга ца хьожаш. Нагахьа санна хьайбаш леладераша мишта болх бу ферма кулгалхой хьежаре хьайбаш леладераш хьайбай продукташ дукхагІа яха гІертаргбар.

Балхаца материальни безам хилийтара гІулакх дика вІаштІехьдаьккхадац «Октябра 40 шу» яхача совхоза кхыча отделенешка а.

Цу тайпара гІулакх латт «Назрановский» совхоза отделенешка а.

Къахьегама овсарле лакхъяра боккхача лоархІаме гІулакх да болхлой материальни безам балха тІабохийтилга. Из ха а ховш, дика леладе деза из гІулакх.

Н. ОЛИМПИЕВ.

Дика новкъостал ду бригада

ЧІоагІа къахьег Надтеречни района «Гвардейский» совхоза 4-ча отделенерча боахамера балхаш деча П. Умаров керте латтача бригада. Цу коллективо дераш тайп-тайпара балхаш да. Масала, хьайбаш чудоахкача помещенешта, юрта боахама инвентара ремонт ю, иштта кхыдола балхаш ду. Уж дерригa балхаш дика чакхдоах цо.

Дика болх баьб бригада членаша дІадахача шера а. Цу шера тайп-тайпара ремонтни балхаш дарал совгІа отделене хьаккхарч лелаеча ферме керда цІе уголок, хьайбаш леладерашта чубаха шишша квартира йола цІенош, жа Іушта кхо цІа хьалдаьд бригада.

Укх шера дукха балхаш де лерхІ бригада къахьегамхоша. Отделене контора чухургйола керда здани, хІаьта юрта бахача наха лаьрхІа бани хьалъе социалистически декхар тІаийцад цар. ХІанз уж балхаш дІадоладалалехьа доккха новкъостал ду Умарова бригада хьайбаш Іангара дахара помещенеш йІоахъеш, механизаторашта полеводашта юрта боахама техникана ремонт еш. Шоай низаца тракторашта тІехьаювзача ерригача юртбоахама инвентара ремонт яьй.

ЧІоагІа раьза ба жа леладераш боахама балхаш деча бригадана, ханнахьа ремонт а яь желаш йІоахъярах, жа Іушта кхоачамболлаш доаго дахча Іалашдарах. Иштта раьза ба царна отделенера механизатораши полеводаши.

ХІара шера хьайбашкара дукхагІа продукташ яхара, ялатий хьувкъам дика хилийтара отделенерча къахьегамхошта тхоашта мога новкъостал де лаьрхІад оаха, йоах бригадира нов. Умарова.

И. ПЕТРУХИН.

Керда декхараш тІаийцад

ЧІоагІа раьза хинна тІаийцаб ССКП аргІан йола XXII съезд хьаеллара Пленумо баь оцам Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизатораша. Шерра яхь а йоаржаяь керда социалистически декхараш тІаийцад цар.

Колхозе 48 трактор, 30 комбайн, 41 мухь кхухьа автомашина, иштта кхыйола дуккха тайп-тайпара юрта боахама инвентарь я ремонт е езаш. Механизатораша лаьрхІад бІаьсти ялат дІадера балхаш дика чакхдахара ерригача техникана, тІехьаювзача инвентара ремонт а яь из Іоттае.

Цхьа минут а чІоагІа лоархІамера ха я, хІана аьлча де дезаш дукха балхаш да, йоах юрта боахама машинашта ремонт еча механика Н. Филипенкос. Из хьагойт хІанзале цар даьхача толамаша. Укх шера 19 январе кхачалехьа тайп-тайпарча 27 трактораи царна тІехьаювзача инвентараи ремонт яь баьннаб механизатораш. Укх деношка кхы а 10 трактора ремонт яь бала лерхІ цар.

А. ТЕРКАКИЕВ.

Политэкономи Іомаеш ба

КхоалагІа шу да Назрановски зооветтехникуме политэкономи Іомадеча кружоко болх бу. Кружоке хьехархой а дешархой а техникумера ба.

28 саг ва кружоке. Бетта 6-зза гуллу уж. Цига еш чулоацам дика болаш йола докладаш. Планови занятеш яь ца Іеш, чуреи доазол арахьареи гІулакхаш а дувц кружоке пропагандиста. Цар йийшай дукха ха йоацаш хиннача коммунистически болхлойи партей викалий Совещане материалаши Конгора положении ювцаш йола лекцеш.

ХІанз кружоке Іомаеш я Пленума материалаш.

Кружока семинарашка къаьстта дикагІа дакъа лоац преподавателаша нн. Шадыжевас, Хантыговас, Жраевас, Галицинас, Черкаская, Максимовича, иштта кхыбараша.

А. БУЛАНКИН,
Наьсарен район, Буроче.

Грозненски городской къахьегамхой депутатий Совете деча хоржамашта йолча Городской комиссе состав чІоагІъяра хьакъехьара

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ

«Нохч-ГІалгІай АССР районни, городской, поселкови, аульни, станични, юртий къахьегамхой депутатий Советашка деча хоржамий хьакъехьарча положене» 34-гІчеи 35-гІчеи статьяшка хьежжа Грозненски городской къахьегамхой депутатий Совете деча хоржамашта йола комисси чІоагІйойла общественни организацешкара а къахьегамхой обществашкара а ер викалаш юкъе а болаш:

Городской хоржамий комиссе Председатель **Домогальский** Виктор Иванович — мехкдаьттаи газовии промышленностерча болхлой профессиональни Союза Нохч-ГІалгІай областной организацегара.

Городской хоржамий комиссе Председатела заместитель **Писарский** Анатолий Яковлевич — Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Кагирхой Союза Грозненски городской организацегара.

Городской хоржамий комиссе секретарь **Гончарова** Мария Петровна — Нохч-ГІалгІай экономически административни района халкъа боахама Совета болхлошкара, инженерно-технически болхлошкара, гІулакхерча нахагара.

Городской хоржамий комиссе членаш:

Крылова Надежда Ефимовна — № 2 йолча Грозненски городской больницерча медицински болхлошкареи технически персоналагареи;

Лабазанов Хусейн Хасанович — Грозненски городской коммунистически организацегара;

Мамаев Умар Алиевич — Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 4 йолча цеха болхлошкара, инженерно-технически болхлошкара, гІулакхерча нахагара;

Медведев Ростислав Константинович — Грозненски химически завода № 7 йолча цеха болхлошкара, инженерно-технически болхлошкара, гІулакхерча нахагара;

Пугачева Мария Петровна — № 2 йолча Грозненски городской юкъерча школа хьехархошкареи технически персоналагареи;

Савельева Надежда Викторовна — «Красный молот» яхача завода № 6 йолча цеха болхлошкара, инженерно-технически болхлошкара, гІулакхерча нахагара;

Сиваконь Зинаида Андреевна — Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советерча ейгача промышленноста Управлене № 1 йолча Грозненски пачхьалкхен хІамаш тегача фабрика болхлошкара, инженерно-технически болхлошкара, гІулакхерча нахагара;

Шовхалова Зоя Рашидовна — Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советерча бытовой гІулакхаш деча Управлене наха хІамаш тегача Грозненски фабрикерча болхлошкара, инженерно-технически болхлошкара, гІулакхерча нахагара.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. КОМАРОВ.

Грозный, 1961 шу, 18 январь.

Агронома хьехамаш

Ханнахьеи дикеи кийчъе дІае коартолаш

Вай дІаювш йолча культурашта юкъе эггара дукхагІа хьувкъарех я коартолаш. ДукхагІа йола коартолаш кхачанга йолх. Боккха лоархІам болаш я коартолаш крахмал даккхара, дуккхача лазарашта дарбаш деш йола глюкоза яккхара.

Халкъа боахама тІехь-тІехьа коартолаш дукхагІа эшаш хиларах кхы дІахо а уж дикагІа хьувкъаргйола гІулакхаш чакхдаханза даргдац. Царех цхьа гІулакх да дІаювш йола коартолаш дика тІаяргйолча тайпара кийчъелга, вешта аьлча, дІаелехьа царна эшшача боарамехьа зІырг тохийтилга. ЗІырг а тохийта дІайийна коартолаш сихагІа тІа а йоал, хьалхагІа кхача а кхач. Коартолаш дика хьувкъийтара агротехнико кертах доахарех цхьа гІулакх да иштта кийч а яь уж дІаювлга. Колхозашкеи совхозашкеи баьккхача земах гучадаьннад цу тайпара дІайийнача коартолий хьувкъам 25—30 процент совбалга.

Нохч-ГІалгІай республикерча хьалех иштта кийчъяь дІайийна коартолаш сихагІа дегІайоагІа, Іаи бІаьстии лаьттанца Іайнача тІоададалах дикагІа пайда эца торо хул царга, хІаьта аххканара йокъали дІайха деноши хьаотталехьа бурилгаш лате, дика хьувкъ уж.

Хьалха хьайоалаш йола, кхачанна лаьрхІа дІаювш йола коартолаш зІырг а тохийта дІаер боккха лоархІам болаш да, хІана аьлча, иштта дІайийча уж 12—15 ди хьалхагІа кхач. Цох торо хул городашкеи болхлой поселкашкеи бахача наха аьхки яа коартолаш лоаттае.

ДІае коартолаш ца тоъаш хиларах, цкъаза доакъош а доахаш дІае езаш хул уж. Баьккхача земах гучадаьннад зІырг тоханза йолча коартолех доакъош доахаш хилча царех цхьадола доакъош тІа а ца доалаш дохкалуш хилар, хІаьта зІырг техача коартолех доакъош даьхача масса дакъа дика тІадоалийта.

ДІаювча коартолашта юкъе айпе яраш, дІайийча тІаяргйоацараш ца яхийтара а боккха лоархІам болаш да дІаелехьа коартолашта зІырг тохийтилга, хІана аьлча тІаккха хьагучайоал, гучахьа цхьаккха айп а доацаш, чура телха коартолаш.

ДІаювча коартолашта зІырг тохийтара тайп-тайпара наькъаш да. Цхьа никъ ба сердал а йолаш духхьала цу гІулакха хьаяьча моттигашка е нах чу ца бахача цІеношка 12—15 градус йІовхал йолча 30—45 ди доаккхийташ. Сийрда а, фо чудайтеи, нагахьа эше, цІи ювзеи йиш йолаш а хила еза коартолаш латта моттиг. Сийрдача метте теха зІырг онк долаш а дика а хул, баьдеча техар — диткъига, онк доацаш, атта каглуш хул. Баьдеча зІырг теха фу дІадийча коартолаш вогІа хьувкъ.

Ийна тІа, лаьрхІа цу гІулакха яьча тархеш тІа, ящкашка Іойоассаяь а тохийта йиш я дІае кийчъеча коартолашта зІырг. Фо а сердал а дикагІа тІакхачийтар духьа, юкъе йовкъаш а йолаш 4—5 тархи вІашта-вІашта тох. Цига ядача хана коартолашца болх бе аьттув хилийтара 1,6 метрал шерагІа тохац уж.

Ийна тІа е цу тархеш тІа 1—3 коартола лакхал долаш йоаржаю коартолаш. Коартолий цхьан центнера зІырг тохийтара 2 квадратни метр моттигах кхоачам хул. Цига 30—40 ди даьккхача коартолашта зІырг техе доал. Хан-ханнахьа коартолашка хьежа а, айпе яраш дІаяха а еза.

ДІае кхай тІа дІахьоча хана уж зІырг теха коартолаш тускарашка, ящкашка кхахьа еза, зІыргаш кагдургдоацаш чІоагІа лора а еш.

Дукха а ца ювш, хьалхагІа хьайоала кІеззига коартолаш дІаювш хилча (е эшшача боарамехьа сийрда йоацаш хилча) херх хьекха яьхача тІунача гамаш тІа, гІомар тІа, дохкаденнача лаьттан тІа Ію а яхке тохийт дІаювча коартолашта зІырг. Цу наькъаца зІырг тохийташ хилча 12—15 градус йІовхал а йолаш 15—18 ди даккхийта деза коартолашка.

Цу тайпара зІырг тохийташ хилча, из болх укх тайпара чакхбаккха беза: 3—4 сантиметр лакхал долаш тІаьдача гамий тІоа а билле, цу тІа 1—2 сантиметр юкъе юкъ а юташ коартолаш Іойохк, тІаккха 2—3 сантиметр лакха юха а царна гамаш тІа а хьаьрце, цу тІа цхьаькха а коартолий мугІа булл, иштта кхы дІахо а. ТІеххьара коартолий мугІа биллачул тІехьагІа юха а гамаш тІа хьоарц. Иштта тІуналца коартолашта зІырг тохийташ хилча, зІыргел совнагІа, дика дегІадоагІа овлаш а. Иштта кийчъяь дІайийна коартолаш цудухьа сихагІа кхач.

Коартолаш лелаяра гІулакх дика довзаш болча наха укх тІеххьарча шерашка цхьаькха тайпара а кийчъю дІювш йола коартолаш. Коартолаш латтачара е уж дІаюврГйолчара гаьна доацаш, гІинбухера шийла мух тІакхоачаргбоаца моттиг а херже, цига ча а дилле, хІара квадратни метра тІа 60—70 килограмм а кхы дукхагІа а коартолаш Іойоассаю. ДІайха маьлха деноша даьхкача кІеззига ча тІахьарца деза. Бийсана йис йоагІаргъя, аьнна, хеташ хилча а коартолашта йис тІакхоачаргйоацаш лоадам боаццаш ча хьарца деза. Коартолашта цу тайпара зІырг тохийтилга 20—25 дийнахьа йистедоал.

1961-ча шера вай республикерча колхозашеи совхозашеи 5 эзар гектар коартолаш дІае еза. Духхьала коартолаш лелаергйолаш специализированни керда совхоз юлл Наьсарен районе. Цох торо хургъя республикера нах дикача коартолашца бизза Іалашбе.

«Назрановский» яхача совхоза Экажкъонгий-Юртарча отделенерча нов. Хамчиева звенос хІара гектара тІара 100 центнер йоаккхаш коартолаш яьхай 8 гектара тІара.

Нов. Хамчиева хьалхагІа зІырг а тохийта дІайийнаяр ерригa коартолаш. ЗІырг тохийта кийч а ца еш цунна улув тІолла 5 гектара тІа коартолаш дІайийна хиннача нов. Балаева звенос хІара гектара тІара 70 центнер мара яккханзар.

Наьсарен районе 1300 тонни Сунженски районе 1000 тонни коартолаш я колхозашкеи совхозашкеи дІае дІаоттаяь латташ. Даиман хьожаш а йоакхо еш а лорае еза уж коартолаш, цхьанна бахьанийца талха а ца талхийташ.

ТІехъяьнна дика хьувкъаш йолча коартолий фу кхедеш йола моттигаш а яхкай вай республике.

ДІадахача шера «Назрановский» совхоза Іаьли-Юртарча отделене хьалкхейир 100 гектара тІа дІае кхоачамбалла тІехъяьнна дика хьувкъа «Кавказский» яхача сортах йола коартолаш. Веданарча сортоучастке хьалкхеяьй «Шотоевский» оалача сортах йола коартолаш. Юккъера лаьрхІача цхьан гектара тІара 340 центнер йоал царех.

Цхьаккха а айпах хІама доацаш унахцІена хила еза дІаювш йола коартолаш. Айпе йола коартолаш дІайийча, уж во хьувкъ е цІенъенна яйя дІайоал.

ВІалла тІехьа ца а доахаш, шоашта дІаера ца тоъаш йола коартолаш лоалахарча республикашкара хьатІаяхьилга вІаштІехьдаккха деза вай республикерча колхозашеи совхозашеи.

А. ВОЛКОВ,
И. МАЛЬСАГОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама Министерства боккхагІа бола агрономаш.

Доазол дехьара

П. Лумумбана боккха кхерам тlалатт

ПАРИЖ, 19 январь. (ТАСС). Конго премьер-министрана Патрис Лумумбана боккха кхерам тlаэттаб. Иштта ба Конгора укх тlеххьарча хана деча хоамий кертера чулоацам.

Касавубу—Мобуту Леопольдвилерча клика Лумумба а кхьйола лийца боахка патриоташ а бельгийски агента Чомбе кхуврч болча Катанге дlабахийтар дукха ха йоацаш мохк боккаш хиннача бельгийски колонизаторий бе Конго премьер-министр вахийтар да.

Хlанз дика ховш да, хlама ца эшшаш премьер-министр мукъавоаккхаш Тисвильски лагере восстани хинначул тlехьагlа из керда зулам кийчдаьд. Лумумбаца «дийцачох ший хlама ца хилча, бахача наха а эскаро а Лумумба деш дола сий ди тlехь лаккхлуш латтача Леопольдвила провинцера терроризованни карателаш болча Катанге из дlавахийта Чомбеца къайлагlа дувца волавелар Касавубу. Тисвилера хьавоалаву Лумумба хьаллоацаш моттигера нах гlовттар кхераш. Чомбе жандармаша 15 январе Катанге дуккха нах лийцар, Лумумба волча батател яхача племях болча наха «Чомбе ве барт баьб», яхаш.

Конго премьер-министра Патрис Лумумба сесата вlашагlкхийттача Къамий Организацегара дийхад ший мара новкъостал дар.

Ховш ма дий, укх деношка премьер-министр Лумумба Тисвилерча лагерера Катангерча Булуо яхача набахта дlавигар. Цига дlавугаш къиза lазап даьд цунна, хlанз хала цамогаш а ва.

Ассошиэйтед Пресс яхача агентства корреспондента язду, шоай къаман lаьха коч а ювхаш, коташ берзан а йолаш, «Ройял» яхача отеле йолча ООН-а штаб-квартире яхай г-жа Лумумба, яхаш. Цунца хиннаб премьер-министр санна Катангерча набахта чубехкача Морис Мполо сесаги Жозеф Окито сесаги. ООН-а чиновникаца къамаьл хилар цар, шоай моарош мукъабаха новкъостал дар а дийхар.

ООН-а викало эхь ца хеташ аьлар, «Лумумба набахта воллар Конго чура гlулакх а да, ООН цунна юкъелехха бокъо йолаш а яц».

Г-жа Лумумбас тlехьагlа аьлар, «Тисвиле цар из чувеллача хана денз марах цхьаккха хlама хац сона. Цкъа лагере а яха, цунца вlашагlкхета мукъа ба сона аьннадар аз, тlаккха наlарга латтача охрано йийтта а йийтта, эккхайир со». Кхы цlаккха а мар бlарга ца вовр кхер со, аьлар цо.

Тхога массанега е продукташ а, е ахча а дац, йоахар г-жа Лумумбас. Лоалахоша шоаш луаш юхедиса хlама телаш дах тхо, сои са ши шу дальнна кlаьнки.

США экономика лохъялар

НЬЮ-ЙОРК, 20 январь. (ТАСС). Вlашагlкхийттача Штаташка экономика лохлуш хилар бахьан долаш дукхагlа хулаш латт къе нах.

Нью-Джерси яхача штата официальни викалаша баьча хоамах, дlабахача бетта муниципалитетагара новкъостал дехаш бола нах 28 процент дукхагlа хилар. 18 шу хьалха, штато из тайпа статистика йолайича денз иштта дукха хиннабац уж тайпа нах цхьан бетта.

Нью-Джерси яхача штата инспектора Трамбергеи штата социальни lалашвара управлене директора Энгельманеи пресс-конференце дийцад, новкъостал дехаш бола нах иштта дукха хьахиларах шоаш цецбалар.

Трамберга яхачох январьи февральи бетташка хьал кхы а вогlа хургда.

Алжире сихха переговораш яра тlехьа

ПАРИЖ, 20 январь. (ТАСС). Французски коммунистически парте кепа техай заявлени, цу тlарча цхьан дакъа тlа йоах:

«Алжирски халкъаца паргlатта консультаци ярах лаьца французски правительстваца переговораш е ше кийча хиларах йола Алжирски республика ханна йолча правительства язъяь коммюнике къаьстта боккха лоархlам болаш я».

«Ханна йолча правительствана,— йоах коммюнике тlа,— дезаш да ший лоlаме хиларах йола бокъо геттар цlеначеи тешамерчеи гlулакхашца кхоачашъяр, хlаьта цу гlулакха цхьаккха хlама дехаш а яц из, юкъарча бартаца оттадаь бокъонца дола тешамаш мара.

Цу гlулакхаца вlаштlехьдаргда Алжире машар юхаоттабара эшаш йола переговораш геттара чехка дlайолае.

Алжирски Республика ханна йолча правительства предложенена жоп дала дезача метте, паччахьалкхен керте латтари цун правительствои, министрий совето тlеххьара яьча заявлене бакъдеча бесса, шолха маlанаш дола формулаши кlалхара бовла бахьанаши лехаш ба».

Коммюнике тlа белгалдаьккхад, Франце правительства увттадеш дола дlадехараш капиталистически монополей дlадехараш да, хlаьта бокъонца долаш дола хьалаш вlалла лоархlаш а дац уж.

Французски коммунистически парте политбюрос белгалдоаккх, переговорий наькъаца Алжире машар оттабар духьа къахьегаш долча дерригача низаша цхьана деча балхашта мара мотаргдац Алжирски Республика ханна йолча правительстваца Алжир ший лоlамах хургхиларах болча тешамех йола переговораш де Голлага геттар чехка дlайолаяйта.

Поэт лахар

Цкъа Маьлхаи Беттаи дукха везача сийлахь-воккхача махараджа ший министра приказ деннад бокъонца вола поэт лаха, аьнна.

Министра указ а яздаь, городе поэт лаха нах арабаьхаб. Шоллагlча дийнахьа двореца хьалхашка дукха нах гулбеннаб. Эзари цаlи саг гулвеннав цига. Массане а цхьанне санна, бокъонца дола поэташ да тхо, аьннад цар. Цар иллешка ладувгlаш ткъаь цаl ди даьккхад министра.

Цхьабакъда, царех эггара дикагlвар къоаставе мегадац цунна. Цхьан дийнахьа а уйла яьй цо, шоллагlча дийнахьа а уйла яьй, кхоалагlча дийнахьа а уйла яьй, хlаьта диъалагlча дийнахьа пергамента лист хьа а ийца, дошо басарца эзари цхьани поэта цlераш дlаязъяьй цо. Цу листаца двореце а ваха, махараджийга из дlахьекхай цо. Цец а ваьнна, махараджас хьаттад: «Ванагlа шевар поэт ва ераш?» аьнна.— «Са веза аьла, цар мел ешача стихашка ладийгlад аз, цхьабакъда, царна юкъе эггара дикагlвар къоаставеннавац сона, цудухьа шевар дlаязваьв аз».

Уйла яьй махараджас, уйла яьй цо, тlаккха шевола поэт набахта а велла, lазап де аьннад. Хlаьта хlанзчул тlехьагlа мел зlамига яле а, стихотворени язъяь саг къиза lазап а даь городал аравоаккхаргва, аьнна мехкага дlаккхайкаде аьннад цо.

Ах шу даьннад. Набахта наlарга а ваха, ше волча поэта чухьажа, аьннад махараджас. Фу хилар мотт шоана! Лаьца воаллача эзари цаlи поэтах бlаьи цаlи поэт стихаш язъеш хиннав, шоашта тlалатта доккха lазап диц а денна. Шоаш лорабеча хаьхоех лежкъадеш, кхыметтел махараджа

Сударшан

дlахайна, зулам далар а ца кхераш, бийсан, къайлагlа, стихаш язъеш хиннай цар.

«Гой хьона! — аьннад махараджас ший министрага — царех ийс бlаь поэт вац, уж доккхал деза нах ба. Ахча а дале, укхазара лелхабе уж. Хlаьта юхебисараш Павлиний Двореце дlачу а бигийя, мел эшача хlаманца lалашбе».

Шийга аьннача тайпара тlулакх чакхдаьккхад министра. Эггара дикагlдар дуаш, эггара дикагlдар дувхаш, дийнахьа а бус а сакъерда болабеннаб поэташ. Хlаьта, наха чlоагlа новкъа хиннад цар даьссача хабарга ладувгlа.

Иштта кхы а ах шу даьннад. Тlаккха Павлиний Двореце вахав махараджа шийца министр а волаш. Берригa поэташ тlа а хьийха, аьннад цо: «Сакъердаш, безам буаш ах шу даьккхад оаша. Малатlа стихашца салоlам бергба оаш тхона?

Цунга фу ала ца ховш, корзагlа а баьнна кортош чудахад поэтий. Царех беррашха цхьа зlамига саг хиннав воханза а волаш, майрра махараджена бlарахьежаш. Массане сакъердача юкъе дакъа лоацаш, гlор ца воалаш, lадда lеш хиннав из. Цар чхьагlар а молаш, сакъердача хана, уж тхьайсача, ше цхьаь къаьсте, юстара а ваьле, стихаш язъеш, уж чlоагlа ше-шийна ешаш, царех сакъердаш хиннав из.

«А, е бlаь саг а поэташ бац, дер дайнеи наха даьр дуэи нах ба ераш, — аьннад министрага сийлахь-воккхача махараджас. — Набахта боахкача хана дунен хознех баьха, шоашта тlаэтта къахьа бала кодош хиннаб уж. Хlаьта, шоашка дика хьал кхаьчача, цар поэтически дегах хlама юхедисадац. Саьргаш а дийтте, лахка уж!»

Эгlазвахачара ше меттавеча, ший бе йоалла гlадж зlамигача сага дlатlа а хьекха, махараджас аьннад: «Укхо яздергда гlайтlа хилча а гlадвахача а. Цо стихаш язъергья бала тlаэттача халача бус а, дог гlозача хозача lуйрийна а, вала водача lаьржача новкъа а дикача, сийрдача вахар чухь а. Иштта ба бокъонца бола поэташ. Яз ца дича lелургбац уж. Зlамига саг визза вола поэт ва. Хlанз денз вай коа тlара поэт хургва из, шийна мел деза алапи а тергдолаш. Хlара денна двореце а воагlаш, цхьаьца двустиши ешийла цо вайна».

Хьалхарча дийнахьа ва а вена, двустиши йийшай цо, тlаккха кхоалагlча дийнахьа а венав, хlаьта диъалагlча дийнахьа махараджага яздаьд цо: «Со моллагlчоа дезар дувцаш вола поэт а воацаш, сай дего къоабалдаьр оалаш вола поэт ва», аьнна.

«Ма шийна даь дика довзаргдоацаш саг ва ер!» — аьнна эгlазвахав къона министр, хьалха хиннача министра воl. «А, хьо бакълец, поэт ма вий из,— аьннад махараджас. Натахьа санна хьа да, са хинна кертера министр дийна валаре, из лаьтта кхачча сужне гlоргвар цунна. Бокъонца вола поэт кортамукъа саг ва, цо доах кортамукъа иллеш. Лей иллеш лаьша мара дахац. Цунна алапи тела деза, кхыметтел из вlалла двореце ца воагlе а».

Цецваьнна министр паччахьана сужне вахар.

(1961 шера январь бетта арадаьннача «Огонек» яхача № 1 йолча журнала тlара).

ИШТТА БАЬККХАР ТОЛАМ

Ерригача Нохч-Гlалгlай республикерча колхозашка, совхозашка мел бахача наха йовз Грозненски шурий совхоза свинарка М. Наумова. Ший низага, торонашка хьажа а хьеже мара дlаболабац цо моллагlа бола болх.

Дlадахача шера партеи правительстваи юрта боахам дlахо а дегlабоалабара даьча тlахьехамашта жоп луш кхаба а кхаьба паччахьалкхенна 1500 хьакха дlаяла социалистически декхараш тlаийцадар нов. Наумовас.

Вай мехка дикагlа болча свинаркашкара опыт хьаlома а еш махулла сихагlа хьакхарч цегlайоагlаргйола гlулакхаш ший балха юкъехийлад Наумовас. Иштта, къаьсткъаьстача моттигашка чу ца ехкаш, ерригаш а цхьана мукъа лелийташ, цхьана хий мелийташ, иштта кхыдола дика гlулакхаш юкъеххийлад цо. Дикка тоаьй свинарка хьакхарчашта телача хlаман рацион. Люцерна яха буц дlайийнача моттигашка йоажайора свинарка хьакхарч ахкан деношка, барда а бетташ аьта мукх, харбазаш хьокх царна. Цу гlулакхаша торо хилийтар деннеи буси 800—1000 грамм дулх хlара хьакхийна тlаккхетийта.

Низ кхо ца беш, дийи бийсеи ца къовсаш свинарка баь болх зехьа бовнзар. Ше тlаийца шера дола декхараш кхоачащдарах хоам бир Наумовас октябрь бетта. Кхаба а кхаьба дlадахача шера 1841 хьакха дlаеннай цо.

Цlи хезача свинарка хьокхам хьаллаьцаб совхоза свинараша Г. Борзенкос, Н. Ракитас. Укх шера цар лаьрхlад шинне хlаране дозал 90 килограмм а долаш 3000 хьакха кхаба а кхаьба дlаяла. Укх шера 2000 центнер дозал а долаш 2000 хьакха кхаба а кхаьба паччахьалкхенна дlаяла лаьрхlад свинара М. Лупанова а.

Хlанз совхоза хьакхарч лелаераш коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи яккхара къовсам лоаттабеш ба.

Дег чура раьза я Наумова ше дlададаь дика тlулакх кхыча свинараша хьаллацарах.

Хьакхарч дикагlа ебаяра наькъаш lомаду Наумовас къонача свинаркашта. Иштта комсомольски путевках хьакхарч лелаеча ферме енача къоначa свинаркана В. Овсянниковайна новкъостал де декхар тlаийцар цо.

— Дика болх баьб lа хьакхарч лелае ферме ена, аьлар Наумовас. Аз дег чура раьза а йолаш новкъостал дергда хьона. Эггара хьалха, сага безабала беза ше дlаболабу болх, цул тlехьагlа lа болх барга хьежжа ше хьаlамаргья опыт. Хан-ханнахьа даа хlама дехка, хий меладе, фермера механизмаш lомае, хьакхарчашта хьокха хlама сенах а мишта а кийчду, хlара хьакхийна мел даа хlама тела деза хар а лоархlамера гlулакх да, йоах свинарка. Наумовас шийна даь хьехар дика хьаlомадаьд Овсянниковас.

Хlанз шоашта ца ховр боккхагlа болча свинаркашка дlа а хоатташ дика болх беш хьабоагlа Овсянникова а кхьйола свинаркаш а.

СОКП XXII съезд хьаеллара баьча хоама раьза хиннача совхоза свинараша лаьрхlад семилетка кхоалагlча шера кхы а дикагlа къахьега а хьайбай продукташ дукхагlа яха а.

Н. ИВАНОВ.

СЕРДАЛО
4-гlа оагl. 22 январь 1961 ш.

Хьалхара сесси

Дукха студенташ хул хlара денна Грознерча нефтяной института дешара зале. Из тамашийна хlама дац, хlана аьлча lай хулача сессех экзаменаш дlалуш ба уж. Цхьоалагlча курсе деша багlачa студентий эггара хьалхара сесси я из. Пхелагlча курсе деша багlачар юххера луш йола экзаменаш а я уж. Цудухьа, чlоагlа дешаш хиннаб уж дикагlа экзаменаш дlаяла гlерташ.

Дика дlаеннай экзаменаш цу института строительни факультета студенташа. Массаза санна дика дешаш, экзаменаш дика дlалуш ба пхелагlча курса студенташ И. Арсемиков, Я. Куштов, А. Ужахов. Организационнии планированнии экономикеи стройпроизводствои дlалуш цар хьийга къа дейнадац. Тlехдикеи дикеи дlэеннай цар цу предметех йола экзаменаш.

Цу факультете дешаш ба нохчийи гlалгlайи мехкарий. Ала дезаш да царех дукхагlа бараш дика дешаш болга. Цу факультета кхоалагlча курсе дешаш я нохчий йоl Э. Мациева. Боккхача безамца ладувгl преподавателаша цо экзаменаш дlалуш. Сатийна, дизза жоп лу цо хlара хаттара.

Хала да балха боллаше а дешачарна. Цхьабакъда, хlаьта а экзаменаш дика дlалуш ба уж. Царех ба А. Мартазанова, Б. Чергизов, В. Исаев, С. Ханаев, иштта кхыбараш а. Начертательни геометрех йола экзаменаш чlоагlа дика дlаеннай цар. Шоай кхетам лакхбара массаза хьинаре къахьегаш а хул уж.

Иштта дика дешарца белгалбаьннаб сайрийна дешаш бола студенташ С. Хасуев, Ш. Дигаев, К. Устарханов, кхыбараш а.

Дешара шу дика чакхдаккха лаьрхlад нефтяной института студенташа.

Р. МАРХИЕВА.

Дика я оценкаш

Грознерча педучилище хlанз деша вагlаш 685 студент ва, царех 380 нохчийи 112 гlалгlайи студенташ а болаш. Дlадахача ах шера дика дийшад нохч-гlалгlай отделенерча дешархоша. Цудухьа lана экзаменаш дика дlалуш ба уж хlанз.

Укх шера 12 январе денз болабеннаб училищера студенташ экзаменаш дlаяла. Уж-дика дlаялара чlоагlа къахьийгад дешархоша. Цу гlулакха каст-каста юрташка, Грознерча тайп-тайпарча школашка практиках ихаб уж. Иштта йиълагlча курса студенташ №№ 1, 2, 18 йолча школашка пробни урокаш телаш хиннаб. Хlаьта Урус-Мартане, Наьсаре цхьан дийнахьарча практике баха а хиннаб студенташ. Цига наьна метталa, эрсий меттала урокаш тийннай цар, хlаьта хьехара методика дикагlа lома а яьй. Цу гlулакхаша чlоагlа новкъостал даьд хlанз экзаменаш дика дlаялара.

Дика дlаеннай школьни гигиена, парте исторex йола экзаменаш 4-ча курса студенташа Цуциева Марета, Таусиева Шамала, Бакаров Николая, Османова Марета, Амаров Султана. Хlанз экзаменаш тlехдика дlаяларал совгlа эггара хьалха педучилище баьхкача хана денз кхыболча студенташта юкъе дикагlа дешаш, дисциплина дикагlа йолаш, общественни болх дика лелабеш хьабоагlа уж.

— Оаха практиках ухийтача студенташа шоашта хьалхашка оттадаь декхараш дика чакхдоах. Цудухьа берригa хьехархой тешаш ба цар lана экзаменаш дlалургхиларах а царех дика хьехархой кургхиларах а, — йоах завуча нов. Шабельскаяс.

Дика дlаеннай парте исторex йола экзамен 4 «В», 3 «Б» курсий студенташа. Царех ба Атабаев Султан, Льянов Борис, Найдина Тамара, иштта кхыбараш а. lана экзаменаш дика дlаеннай педучилища кхыча курсашкарча дешархоша а.

Укх шера а тlадоагlача шера а дийша йистебоалача студенташа цхьабараша дlахо деша а вай республикерча школашка хьеха а лерхl.

Т. УЖАХОВА.

Кердадар юкъекхувл

Дукха ха йоацаш Карабулакски бурув деттача контора инженерашабуровикаша нн. Мальцева, Коха, Куксова меле йоахача скважинашка лоабата маркхал ца бойтара йолча способа тохкамаш даьд. Бурув деттараштa чlоагlа новкъарле ю маркхал скважине чуувзаро. Цу моттигашка бурув тохаш инструмент дlалувц, из бахьан долаш авареш хул.

Тохкамаш дича инженерашта гучадаьлар, нагахьа санна маркхалах гидуаргий чlораш техача осто дика болх белга.

Из гlулакх дика чакхдаьлар. Маркхал чуувзаш йолча кlоартача моттигашка маркхалах уж чlораш а етташ бурув детт хlанз. Ала дезаш да цу тайпара бурув тохаш хилча дуккха а сихагlа из тохилга.

Р. ТУРЛОВ.

Къонача писатела сборник

Денгара-денга дукхагlа араювл нохчий а гlалгlай а писателий художественни произведенеш.

Иштта, укх деношка Нохч-Гlалгlай книжни издательствос кепа а теха арахийцад нохчий къонача писатела Мусаев Махьмада художественни произведеней хьалхара сборник. Сборника юкъе дахад «Ираза овла», «Доттагlал» «Бабийна дайнараш», «Дикал-валлалца», «Цlе мехьсеш» яха дувцараш.

Къоначa писатело ший дувцарашца дика гойт халкъа дlадахача хана вахар, советски сага таханара турпала гlулакхаш.

Дlаяхача замах юхедисача гlулакхех доалаш дола зулам гучадоаккхаш а чlоагlа сакъердаме яздаь а да сборника юкъе даха «Дикалваллалца» яха дувцар.

Дика кийчдаь, художественни оформлени дика йолаш да къоначa писатела произведеней сборник. Укх деношка книготорга а респотребсоюза а тикашка дохкаш хургда из сборник.

Х. ЮПАЕВ.

Дукхагlа а дикагlа а яздe къахьегама турпалех

Укх деношка Грозне СОКП обкомеи Грозненски горкомеи политически просвещене Цlагlа вlашагlкхийтта хилар вай республикера писателаш, журналисташ, литературни объединене членаш. СОКП аргlанарча, XXII съезда сийленца накъа дахара литератораштa хьалхашка латта декхараш дувца вlашагlкхийттабар уж. Собране дувца оттадаьча дешах къамаьл дир РСФСР писателий Союза секретара Семен Петрович Бабаевске.

— Укх шера октябрь бетта 17-ча дийнахьа СОКП XXII съезд гулйойла, аьнна, СОКП январьски Пленумо баьча соцамо,— аьлар нов. Бабаевске,— дерригача халкъа политически а къахьегама а хьинар lалаьмате чlоагlа айдаьд. Денна хьагучабувл вай ханара къахьегама турпалаш. Коммунистически парте тешаме гlончий болча советски писателий сийлахь декхар да вай Даьхен низ совбоахаш боахка къахьегама турпалаш, цар вахара юкъе даьхка коммунистически керда гlулакхаш хlара сага дег тlа кхоачаргдолча тайпара шоай произведенеш тlа хьа а хьокхаш, советски халкъо коммунизмага хьош бола никъ сийрдабоахилга, коммунистически кхетамца саг хьалкхевара воай хьамсарча партена гlо делга.

Вай ханара къахьегама турпалаш бувцаш йола брошюраш арахийцача бакъахьа я республикерча литератораша, аьлар Бабаевске.

Берригача Советски мехка санна, вай республике а укх тlеххьарча хана хинна доккхий хувцамаш дийцар Нохч-Гlалгlайчен писателий Союза председатела нов. Музаева.

— Уж хувцамаш, цар маlан,— аьлар цо,— къахьегамхошка дика дlадовзийтар, вай къахьегама турпалаш, цар уйлаш къаьгача дешаца дlайовзийтар — из да прозаикий, поэтий, драматургий — берригача литераторий сий дола декхар.

Писателаша газета балхаца хьинаре дакъа лаца дезалга, коммунизм хьалъелга шоай кулгашца хьалха тетташ болча турпалех дукхагlа очеркаш язъе эзилга дийцар «Грозненский рабочий» яхача газета редактора, Нохч-Гlалгlай АССР журналистий Союза председатела нов. Корнилова, «Ленина некъ» яхача газета редактора нов. Шаипова, «Комсомольское племя» газета редактора нов. Гвоздикова.

Гlалгlай писателашеи литератораши «Лоаман lуйре» яхача альманаха тlа язъеш йола произведенеш керттерча дакъа вай заман нах бувцаш хилар белгал а даьккха, цар хlанз малагlча произведенеш тlа балхаш ду дийцар писатела Зязикова. Вахара, халкъа дукхагlа гарга гlолга — из да, — аьлар цо,— нохчийи гlалгlайи писателашта хьалхашка латта керттера декхар.

Парте XXII съезда сийленца накъа дахара писателаша де деза балхаш а шоай творчески планаш а ювцаш къамаьлаш дир собране литературни объединене председатель йолча нов. Ксендзовас, писателаша Сулаева, Базоркина, поэтесса Ахматовас.

Парте решенеш кхоачаш а еш, халкъа хьашташ дикагlа кхоачашдергдолча тайпара радиои телевиденеи болх шоаш эргабаьккха мишта тоабу дийцар радиовещанеи телевиденеи Нохч-Гlалгlай комитета председатела нов. Латутина.

Собрани чакхйоаллаш къамаьл дир СОКП Нохч-Гlалгlай обкома секретара нов. Цветкова. Тахан вай мехка сийле йоаккхаш къахьегаш боахкача турпалех дукхагlа а дикагlа а произведенеш язъяра тlахьийхар цо вай республикера писателаши журналисташи.

Парте XXII съезд хьаеллале хьалхха республикерча писателий, журналистий, литературни объединене члений собрани елга а, баьча балхах йолча отчеташка цу собране ладувгlилга а тlаийцар собране вlашагlкхийтта хиннараша.

Российски Федераце писателаш Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхой болча дукхагlа ухийтилга дийхар собране РСФСР писателий Союзагара.

Х. БЕРСИЕВ.

Смотрага кийчлуш ба

Укх тlеххьарча хана дика тоабеннаб Шалински районе художественни самодеятельноста болх, шеръеннай массайолча кружокий репертуар.

Дlадахача шера Республикански смотрага кийчлуча хана ерригача районе болх беш массехк художественни самодеятельноста кружок мара хиннаяц.

Хlанз кхоалагlча республикански художественни самодеятельноста смотрага кийчлуш районе мел йолча юрташка вlашагlйоллаш латт сакъердаме программа йола художественни самодеятельность. Къаьстта дукха да укх шера репертуаре нохчий меттала дола иллеш.

Дlадахача шерашка цу районе драматически кружокаш хиннаяц, хlанз цига болх беш я уж. Дикагlа йола кружок районни культура Цlагlа я. Хlанз цига самодеятельноста юкъе дакъа лоацаш дукха нохчий кагирхой ба, царех ахаш мехкарий а болаш. Дlадахача шера ерригача районе художественни самодеятельноста юкъе дакъа лоацаш 40 нохчий кхалсаг хиннаяр, хlаьта укх шера цига кхы а дукхагlа ба уж. Иштта, районни культура Цlен самодеятельносте 25 нохчий кхалсаг я. Дукха нах юкъе бола халхар де кийчдеш ба уж. Из халхар деш ба пищекомбината болхло Мусаева Айзан, Ибрагимова Зулпа, кхыбараш. 18 саг юкъе воагlаш дика струнный оркестр я цига вlашагlъелла. Цу оркестро lомадечарех дукхагlа дараш нохчий иллеш да.

Геттара дика вlашагlбеллаб художественни самодеятельноста болх Шаьлан юкъерча школа хьехархой коллективо. 35 саг ва цига дакъа лоацаш. Царна юкъе дика дакъа лоацаш ба къона хьехархой Зангаеваи Дикаеваи.

Дуба-Юрта бахача наха дезаденнад цигарча художественни самодеятельноста коллективо тела концерташ. Художественни самодеятельноста юкъе дика дакъа лацарца белгалбаьннаб цу юртара Миназаева Хьаваи Курбанова Зояи. Цудухьа, юрта бахача къахьегамхоша чlоагlа сийдеш ба уж. Царел тlехьабусаш бац Зlамигача-Атагlара къахьегамхой а. Укх шера къаьстта дика кийчо ю цар кхоалагlча республикански смотре дакъа лацара.

Цхьабакъда, укх тlехьарча хана художественни самодеятельноста болх тоабара Шалински районе дика болх баьбале а дукха кхоачамбоацараш да цига. Царех керттерадар да цхьайолча юрташка нохчий мехкарий художественни самодеятельноста балха юкъе кlезига хилар. Белгатой яхача юрта кlезига ба художественни самодеятельноста юкъе дакъа лоаца кхалнах. Царех я цу юртарча школа хьехархо волча Манкиева йоl. Художественни самодеятельноста балха юкъе дакъа лацар эхь да, яхаш ший йоl цlагlа йоагlаю цо. Вlалла ла мегаргдолаш дац цу тайпара дола тlехьадиса гlулакхаш, цунна тарра болча нахаца къовсам лоаттабе беза. Нохчий кхалнах общественни балха юкъеозара новкъостал де деккхарийла я юрта Советаши партийни, комсомольски организацеши. Из Шалински районе цхьаннахьа гуш дац. Геттара во лел из болх Белгатой яхача юрта (юрта Совета председатель нов. Хущаев). Цу юрта кхыметтел хьехархой бола дукха нохчий мехкарий а ба художественни самодеятельноста юкъе дакъа ца лоацаш.

Кхы дикагlа лелац из болх Колхозное яхача юрта. Цига хlанз а художественни самодеятельноста юкъе дакъа лоацача наьха бокъонца спискаш кийчъяьяц. Хlаьта нохчий мехкарий вlалла бац цига (юрта Совета председатель нов. Болтенков). Дукха ха йисаяц художественни самодеятельноста кхоалагlа республикански смотр хьаелла. Цудухьа чехкка юкъера кхоачамбоацараш дlа а даьха дика кийчъяла еза Шалински района юрташ. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеши юрта боахама советаши из лоархlамера гlулакх бехктокхаме тlа а ийца дlадахьа декхарийла я.

З. ГЕЛИСХАНОВ,
(тха собкор.).

Нохч-Гlалгlай АССР шозлагlа гулъьяча Лакхехьарча Совета ворхlлагlа сесси хьаеллараx

Нохч-Гlалгlай АССР шозлагlа гулъьяча Лакхехьарча Совета ворхlлагlа сесси хьаелл 1961-ча шера 24-ча январе lуйрийна 10 сахьат даьлча республикански пионерий Двореца помещене.

Ворхlлагlча сессе хьаухача Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутатий регистраци ергья 1961-ча шера 23-ча январе Лакхехьарча Совета Президиума помещенеи (шоллагlа этаж, № 8 йола цlа) сесси хьаеллача дийнахьа республикански пионерий Дворецеи lуйрийна 9 сахьат даьлча денз.

ВЛКСМ обкома пленумах

Укх деношка ВЛКСМ Нохч-Гlалгlай обкома пленум хиннай. Цига дийцар организационни дешаш.

В. В. Голубовский ВЛКСМ ЦК аппарате балха хьожаварах пленумо мукъавалийтар из хьалхарча секретараллареи комсомола обкома бюро членалареи. Комсомола обкома хьалхарча секретаралла хержай Г. Г. Шепелева. Дешархошта, кагирхошта, пионерашта юкъе беча балха комсомола обкома секретаралла хержай Д. А. Даурбекова.

Пленумо комсомола обкома бюро членалла хержар ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхара секретарь А. Я. Писарекийн ВЛКСМ Ножай-Юртовски райкома хьалхара секретарь М. М. Мацаеви.

Тоабе самодеятельноста болх

Дукха ха йисаяц республикерча художественни самодеятельностага хьажар дlадоладала. Цу лоархlам болча гlулакхага кийчлуш ба хlанз республикерча массайолча районера художественни самодеятельносте дакъа лоацараш. Цхьабакъда, художественни самодеятельноста хьажарга во кийчлу Первомайски районе.

Школаш, больницаш, завод, курорт, колхозаш, кхьйола учреждениеш дукха я цу районе. Художественни самодеятельносте дакъа лоацаргдолаш дукха къона хьехархой, медицински болхлой, юрта боахаман специалисташ, колхозникаш ба районе. Хlаьта, самодеятельносте дакъа лоацаш-м бац уж. Духхьала цхьан Мужечарча клуба самодеятельносте мара болх бац хlанз. Цига верригаш а 17 саг ва. Художественни самодеятельноста коллектива кулгалдеш из шиъ болх дукха безаш а из бовзаш а вола клуба заведующи Хакиев Махьмад. Халхара, иллей, драматически, иштта кхьйола кружокаш я цига вlашагlъеххка. Художественни самодеятельносте дика дакъа лоацаш иллей кружока кулгалдеш йолча Анепкина Тамарас. Клубе вlашагlеллай хьажара комисси.

Цхьабакъда, духхьала цу цхьан юрта мара кхача юрташка, кхыметтел районни культура Цlагlа а болбац художественни самодеятельноста коллективаша. Массехк дош ала дезаш да цу Цlен балхах. Самодеятельносте дакъа лоацаш саг вац цига, хlаьта тайп-тайпара кружокаш вlашагlйохкара цхьаккха хlама. Цlа директор нов. Базгиева. Укх тlехьарча шерашка цхьана а гlалгlай кхалсаго дакъа лацадац цу района художественни самодеятельносте. Хlаьта, цига дакъа лаца мегаргдолаш дукха гlалгlай мехкарий ба Первомайске. Директора нов. Базгиева я шиъ йиша: цаl школа директори шоллагlъяр районни аптека болхлои. Цул совгlа самодеятельносте дакъа лаца мегаргдолаш мехкарий ба районни газета редакце, артела хlамаш тегача цехе, школашка, иштта кхыча моттигашка. Царна массехказа цу хьакъехьа кхеташ дьй дац районни культура отдела заведующе нов. Арчхоева. Ала дезаш да нов. Арчхоев ший болх бовзаш а из лерттlа чакхбакхха гlерташ а волга. Цхьабакъда, цунна новкъостал дац е ВЛКСМ райкомо е юрта Совето а, е кхычар а.

Кастта хургйолча республикански художественни самодеятельностага лерттlа кийчбала беза Первомайски районера кагирхой. Из цар вlашагlтlехьдаргда барт-цхьоагlо а йолахlанзе а уж оарцагlбоале.

М. ЭЛЬМУРЗИЕВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цlерахча кинотеатре.
Йоккха зал — **«Бирса бийсаш».**
Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
Зlамига зал № 1 — **«Бирса бийсаш».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
Зlамига зал № 2 — **«Додача хи тlара цlераш»** берий сеанс.
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7.
«Аэродромо тlаэцац».
Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.
Зlамига зал № 3 — **«Воккха саг Хаттабыч».**
Долалу: 9.15, 11.15.
«Аэродромо тlаэцац».
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 7.15.
23-ча январе денз — **«Дуlа долуш».**

«Родина» яхача кинотеатре
Берий сеанс — **«Гlалаш тlара бакхаш».**
Долалу: lуйрийна 9 сахьат даьлча.
«Бирса бийсаш».
Долалу: 10.40, 12.20, 3.40, 5.20, 7, 8.40, 10.15.
23-ча январе денз — **«Дуlа долуш».**

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.
1918 шерарча 11-ча августа цlерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.
СФ03017 Заказ № 611